ЁШ ЛЕНИНЧИ
Ўзбекистон ёшлари рўзномаси
1991 йил 30 ноябрь Шанба
№ 185 (13. 860).
Баҳоси 20 тийин.
ЗНАК ПОЧЕТА
• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! السلام عليكم، عزيز موشترى ! •

ЁШЛАР ИТТИФОҚИ ХАБАРЛАРИ

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқининг Самарқанд шаҳар ташкилоти XXXV конференцияси бўлиб ўтди.

Кун тартибида шаҳар ташкилотларидаги ишлар аҳволи ва келгусида амалга ошириладиган режалар ҳақидаги масала кўрилди.

Бу ҳақда ЎзЁИ Самарқанд шаҳар қўмитасининг биринчи котиби Талъат Усмоновнинг маърузаси тингланди.

Маъруза юзасидан музокаралар бўлиб ўтди.

Конференцияда шаҳардаги Темирйўл, Сиёб, Боғишамол ноҳия ёшлар иттифоқи қўмиталари ўз фаолиятларини тугатганликлари эълон қилинди. Ташкилий масала кўрилди. Янгитдан таркиб топган Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Самарқанда шаҳар ташкилотига Талъат Усмонов биринчи котиб этиб сайланди.

Конференция ишида Самарқанд шаҳар халқ демократик партияси иккинчи котиби В. Я. Задесенец, ЎзЁИ Марказқўми котиби И. А. Бибиков ўртоқлар қатнашдилар.

* * *

ЎзЁИ Бухоро вилояти қўмитасининг еттинчи пленуми бўлиб ўтди. Пленум «Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи XXV съезди якунлари бўйича ЎзЁИ Бухоро вилояти ташкилотлари вазифалари», «ЎзЁИ аъзоларини ҳисобга олиш ва ҳужжатларини бериш тартиблари тўғрисида», «ЎзЁИ вилоят ташкилотлари ва аппарати таркибий тузилиши» каби масалаларни муҳокама қилди.

Пленумда ташкилий масалалар кўрилди. Ўртоқ Х. Жумабоев Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Бухоро вилояти қўмитаси котиблигига сайланганлиги муносабати билан вилоят Ёшлар Иттифоқи қўмитаси биринчи котиби вазифасидан озод этилди. Илгари ЎзЁИ вилоят қўмитаси котиби вазифасида ишлаган Баҳриддин Муҳиддинов ЎзЁИ вилоят қўмитасининг биринчи котиби, Иззатилла Маҳмудов эса вилоят қўмитасининг котиби этиб сайланди.

Пленум қатнашчилари бўлғуси сайловда ўртоқ И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватлашларини изҳор этдилар.

Пленумда Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказқўми биринчи котиби А. Орзиматов қатнашди.

(ЎЗ мухбиримиз).

УВОЛИ ТУТМАСА...

Суратга қараб туриб куни-кеча рўзномада ўқиганим Абдурауф Мақсудийнинг бир гапи ёдимга тушади: «Агар биз бир ҳафтада саккизта нон ейдиган бўлсак, еттитасини бир чеккага олиб қўяйлик, биттасини ейлик. Қолганини рўзи-мободага сақлаб қўяйлик. Бу фикр шундай маънода айтилдики, бошимизга оғир кун тушса, жабрини ўзимиз тортамиз. Дўст деб қўл узатадиганларимизнинг кимлигини билдик... Шу сабаб эҳтиётимизни кўрайлик.

Бу гапнинг суратга нима алоқаси бор дерсиз. Аллоҳга шукур, магазинларимиз бўшаб ётгани билан ундан нон узилгани йўқ. Бозордан ҳам ёғли патирларгача харид қилиш мумкин. Русия томонларда халқ икки-уч кунлаб нонсиз қолаётганини, Москвада битта нон 5 сўмдан зиёд баҳода эканини ҳам эшитдик. Эшитди-гу, бошимизга тушмагани учунми, (тушмасин ҳам) ҳамон уволдан қўрқаётганимиз йўқ. Саккиз ноннинг ҳаммасини дастурхонга қўйяпмиз. Қолган-қутганини эса эҳтиётлаш чорасини кўраётганимиз йўқ.

Мана, бозор иқтисоди сабаб нарх-наво осмонга сапчиди. Қурбимиз етиб олма-анор харид қилган кунларимиз озайгандан-озаяпти. Мева-чеварларсиз кунимиз ўтар, лекин эрта бир кун ноннинг уволи тутмаса деб қўрқаман.

ЎзТАГ сурат лавҳаси.

ИҒВОГАРГА ЖАВОБ

АНДИШАНИНГ ОТИ ҚЎРҚОҚМИКАН?

ЁҲУД ҚЎЙИНИНГДА ИЛОН АСРАСАНГ...

БУ ДУНЁДА одамга энг алам қиладиган нарса нима? Биринчиси тузингни ичиб юрган одамнинг тузлиғингга тупуриши ва иккинчиси, ўзни «халқлар дўстлигининг жарчиси» деб юрган матбуот органларининг фитна уруғини сочиб миллатлар орасига нифоқ солиб туриши.

Ўзингиз ўйлаб кўринг — умрида бирор марта далага чиқиб бели оғриб ер чопмаган, қаҳратон қишнинг изғиринли саҳарида пайпоқсиз оёғидаги йиртиқ калишини судраб икки чақирим наридаги фермага сут соғишга бормаган, лой кечиб, қўли қонаб тонна-тонна пахта термаган одам «бизни эзяпсизлар қийнаяпсизлар» деб додлаб ётса уйингни тўрини эгаллаб, нонингнинг мағзини еб юрганлар «бизни чиқиштирмаяпсизлар» деб бўҳтон уюштириб иззат-нафсингга тегиб турсаю, сен эса мингинчи (балки миллион) марта андиша қилиб, индамай кетаверсанг!

Яқиндагина «байналмилал давлатимиз»нинг нашрларидан бири «Литературная газета» (Ҳали шу пайтгача ўзбекнинг бирорта дардини ўз саҳифаларида акс эттирмаган умумиттифоқ (!) ҳафтанома) бир неча нонкўрларнинг «Бизни бағрингга ол Россия» («Возьми нас к себе, Россия». 1991 йил 20 ноябрь сони) деб номланган «фиғоннома»ларини босиб чиқарди. Эмишки, улар ўз соғлиқларидан айрилиб, куч-қувватларини аямасдан Ўзбекистон учун роса ишлабдилару энди ўзбеклар дўконларда уларга нарса сотмай қўйиптилар, транспортларда тик туриб кетишга мажбур қилиб, ўзбек тилини билмаганликлари учун ишдан бўшатиб, республикадан чиқариб юборишга уринаётганмишлар.

«ТЎҒРИ — деб ёзишади улар — Ўзбекларнинг ҳаммаси ҳам бундай қилаётгани йўқ, уларнинг баъзилари Ўзбекистон бизсиз ҳеч қачон гуллаб-яшнамаслигини билишади... Биз эса Ўзбекистоннинг келажакда мустақил бўлиши учун эмас, балки узоқ ва қадрдон Россия учун қайғуриб яшаймиз» (Мана ватанфурушларнинг ҳақиқий башараси — А. С.) Булар Тошкентдаги илмий-тадқиқот илмгоҳларидан бирида ишлар эканлару, улардан ўзбек тилини билиш талаб қилинаётган эмиш. Қаранг-а!

Майли бегона бегоналигини қилиб Ўзбекистоннинг мустақиллигини ўйламасин, лекин шаҳарлардаги энг яхши уйларини, ташкилот ва муассасалардаги энг яхши хизмат ўринларини, транспортдаги ўриндиқлару, дўконлардаги навбатларигача «буюк оға»ларига бериб қўйган соддадил ўзбекни марказий матбуотда туҳматга кўмиб, қоралаб кўрсатиш уларга нима учун керак бўлиб қолдийкин?

«Литературная газета»да ёзилишича кўплаб пенсионерлар ҳам жонажон Россияга қайтиб кетишни жуда-жуда истаётган эканлару, лекин Россияга уларнинг ҳечам кераклари йўқлигини билганлари учун бу ерда яшаб юришганмиш, ия! Бундан чиқдики, ўз она Ватанларига кераксиз бўлган одамларни ўша «миллатчи» ўзбеклар едириб ичириб, уйли-жойли қилаётган экан-да! Жиндай виждони бор одам жуда бўлмаса шунинг юз-хотирини қилмайдими? Покиза халқ устидан мағзава тўкиш ҳам эви билан-да!

Мактуб муаллифларининг яна бир хоҳишлари — уларнинг Россияга жўнаб кетишлари учун Ўзбекистон жарақ-жарақ пул тўлаб, ўз ватанларида беташвиш, роҳатда яшашлари учун барча шароитларни муҳайё қилиб қўйсин эмиш. Аччиқроқ бўлса ҳам уларга бир саволим бор эди:

ЎЗБЕКИСТОН сизлар учун бошқа республикалардан бирор тийин олганмиди? Қайси бирингиз шаҳар марказидаги шинам квартираларга кўчиб кираётганда тўрт тийин тўлагансиз?

Бу гапларни айтиш сўнгги вақтгача ҳатто хаёлимга ҳам келмаган эди. Лекин ҳар қандай андишанинг ҳам чеки бўларкан... «Литературка»га хат ёзган шахслар, очиғини айтиш керак, агар ҳовуч-ҳовуч олтин берган тақдирингизда ҳам, Ўзбекистондай жаннатмакон, қут-баракали юртни ташлаб кетмасликлари аниқ. Қисқаси, байналмилаллик ҳақида оғиз кўпиртириб, шовинистик заққум сочиш бошқаю, кампатингина умри давомида уйининг эшигини ҳаммага кенг очиб қўйиб, сўнгги бурда нонини бировлар билан баҳам кўриб, доимо ўз инсонийлигини, имонини сақлаб юриш бошқа экан.

Алишер САЪДУЛЛАЕВ,
Қомуслар Бош таҳририяти илмий муҳаррири.

БИЗНЕСМЕН БЎЛИШНИ ИСТАЙСИЗМИ? УНДА...

Давр шунақа. Ишбилармон, даромадгир бўлсанг яхши киясан, ейсан. Турмушинг фаровон бўлади. Инсонга ўхшаб яшайсан. Даллол, менеджер, бозоршунос бўлсанг-чи! Унда ошиғинг янада олчи деявер. Пичоғинг мой устида. Машиналиям бўласан, данғиллама уй, дала ҳовли, ейиш-ичишдан камомадинг йўқ. Амриқоми, Чин мамлакатими — бир қадам.

Истеъдодлилар-ку савдо-сотиқни, пулдан-пул топишни эплаб кетар. Уқувсизлар нима қилишади! Йўли бор.

— Биз ташкил этган Республика «Билим» жамияти узлуксиз таълим марказнинг «Ўзбекистоним» тижорат мактаби айнан шу масъулиятни бўйнига олади. Бизнесменлар тайёрлаш фақат лекторлар уйидагина фаолият кўрсатмайди. Меҳнат жамоаларидаям филиалларимиз бор, — дейди тижорат мактаби директори Хайрулла Зуфаров. — бу ерда ҳатто халқаро савдо маданияти, унинг йўл-йўриқлари бўйичаям таҳсил берамиз. Вояга етказган мутахассисларимизнинг саъий-ҳаракатлари туфайлигина кўплаб меҳнат жамоалари ўз маҳсулотларини ички бозорларга чиқарадилар. Ҳамкорликдаги корхоналар тузилади.

Икки оғиз сўз мактабда таҳсил олувчилар ҳақида. Бу ерда асосан ёш раҳбарлар, корхона мутахассислари, банк, хўжалик ҳисобидаги фирма-ширкатларнинг ходимлари ва бошқа истовчилар билим олишлари мумкин.

— Фақат мутахассислар билан чекланиб қолмадик, — дейди Х. Зуфаров. — Имкониятимизга қараб, махсус тайёргарлиги бўлмаганларниям жалб этяпмиз.

Яна бир қулайлик шуки, агар корхона, ташкилотлар истащса мактабнинг муаллим-мутахассислари иш жойларидаям тушунтириш ишларини олиб боришлари, бозор иқтисодига оид махсус курсларни ўтишлари мумкин.

Бошқа билимгоҳларда бўлгани каби ушбу даргоҳдаям ихлосмандларнинг эътиборини кўпроқ тортаётган соҳа бор. У даллолликдир. Биржалар ҳақидаям шу фикр. Унга талабгорлар кўп. Маълумки, ҳозирги оғир шароитда ўқитиш муаммо туғдириши турган гап.

— Ўзимизча буни ҳам ҳал этдик. Даллолликнинг навбатдаги ўқув машғулоти декабрь ойининг ўрталарида бўлади. Унда даллоллик фирмалари раҳбарлари, пул билан шуғулланувчи даллоллар ўқитилади. Таҳсил давомида Париж, Лондон, Нью-Йорк биржалари ҳақида маълумот берувчи видео ёзувлар намойиш этилади. Малака эса Тошкент биржасида оширилади.

— Бизнес мактабимизда қўшма корхоналарнинг бўлғуси референтларини тайёрлашга ҳам эътибор катта. — дейди Хайрулла Зуфаров. — Унинг битирувчилари қўшма корхоналар, хориж фирмаларида меҳнат қиладилар. Чет эллик даромадгирлар билан ўзаро музокаралар олиб бориш ҳуқуқи берилади.

Давр талаби ўзгарди. Машғулотлар ҳам ўшанга мос бўлмоғи лозим. Тижорат мактаби маъмурияти бунинг ҳам йўлини топишди. Уларнинг нияти тингловчиларга чуқурроқ таҳсил бериш, чет эл тажрибасини мукаммал ўргатиш. Шунга эришиляптиям.

Фаолиятига икки йил бўлган илм масканида Арабистон, Туркия тижорати тажрибаси ўқитилади. Ҳозирда эса инглиз тили ўргатиляпти. Дарсни асли томири Қашқадарёдан бўлган суриялик иқтисодчи, мутахассис, Тошкент Шарқшунослик олий билимгоҳи муаллими Муҳаммад ал-Бухорий олиб боради.

У киши ҳозир Дамашқда. Бир ойдан ошдики, мусулмон дунёси иқтисоди негизини ўрганиб, бизнесменларга ҳадя этиш ниятида юрибди.

3 декабрдан эса мактабнинг кечки курсида ташқи савдо ташкилотлари, қўшма корхоналарнинг фаоллари илк машғулотни бошлашади. Бизнесмен бўлишни истовчилар бўлса марҳамат. Қуйидаги манзилгоҳга мурожаат қилишсин:

А. Қодирий кўчаси, 13. Жумҳурият лекторлар уйи. Узлуксиз таълим марказининг «Ўзбекистоним» тижорат мактаби. Телефон: 44-53-50.

Қ. ЭШМАТОВ.

29 ДЕКАБРЬ — ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ САЙЛОВИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ РЕФЕРЕНДУМИНИ ЎТКАЗИШ ҚУНИ

БИР ОВОЗДАН

Жумҳуриятимизда Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови ҳамда Ўзбекистон Республикаси референдумини ўтказиш борасидаги ишлар кун сайин авж оляпти. Меҳнат жамоалари ва олий ўқув юртларида жумҳурият Халқ-демократик партияси раиси Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг Президентликка номзодини қўллаб-қувватлашга бағишланган кўпдан-кўп йиғилишлар бўляпти.

Куни кеча Тошкент молия олий билимгоҳида ҳам ана шундай йиғилиш бўлиб ўтди. Йиғилишни олий билимгоҳ ректори, Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, профессор Мурод Шарифхўжаев очди. Олий билимгоҳ қошидаги тармоқлараро молия-банк ходимларининг малакасини ошириш олийгоҳ директори Р. Шамсутдинов, фалсафа ва сиёсатшунослик куллиётининг мудири, фалсафа фанлари доктори, профессор Н. Маматовлар сўзга чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Президентлигига Ислом Абдуғаниевич Каримов номзодини қизғин қўллаб-қувватлашларини изҳор этдилар.

Олий билимгоҳ жамоаси бир овоздан Ўзбекистон Республикаси Президентлигига И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватлашини билдирди.

Гулшод АВАЛОВА.

ЁШЛАР ИСТАГИ

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш муҳандислари олий билимгоҳида жумҳурият Президентлигига номзод кўрсатиш бўйича сайлов олди йиғилиши бўлиб ўтди. Унда ҳуқуқшунослик, автомобиль транспорти ва йўллар, темир йўл транспорти муҳандислари олий билимгоҳларидан, САНИИРИ, СССР 60 йиллиги номли «Тошкент трактор заводи», «Средазкабель» ишлаб чиқариш бирлашмаларидан, Экскаватор, лак-бўёқ заводлари ёшлар ташкилотларидан ҳам вакиллар қатнашдилар.

Йиғилишда сайлов тадбирларини уюшқоқлик билан ўтказиш, президентликка номзодлар кўрсатишда фаол иштирок этиш даркорлиги таъкидланди.

Тўпланганлар жумҳурият Президентлигига кўрсатилган И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватладилар. Шунингдек, йиғилиш қатнашчилари ёшларга мурожаатнома қабул қилдилар. Унда бўлғуси Президент халққа холисона хизмат қилиши, жумладан ёшлар муаммоларига жиддий тўхталиши, уларнинг турмуш шароитларига зарур чора-тадбирларни амалга ошириши юзасидан таклиф истаклар айтилди.

Йиғилишда ЎзЁИ Марказқўми котиби, Президент сайлови жумҳурият комиссияси аъзоси К. Жуманиёзов, шоирлар Муҳаммад Юсуф, Азим Суюн, ЎзЁИ Тошкент шаҳар қўмитаси биринчи котиби Ж. Ҳакимовлар иштирок этдилар.

ШУ СОНГА ХАБАР

«ИСЛОМИЙ МАДАНИЯТ»

Шу номдаги мустақил ҳафталикнинг нишона сони дунё юзини кўрди. Янги нашрни таъсис этган таҳририят меҳнат жамоаси буни биринчи саҳифаларда қуйидагича ифодалаган:

Ҳафталик эркин минбар сифатида маданият ва ижтимоиятга, маънавият ва ахлоққа бир сўз билан айтганда, ҳаётга очиқ исломий муносабат билдириб боради. Ўтмиш маданиятимизга мусулмонларнинг ворислик ҳуқуқини тиклайди ва ҳимоя қилади. Ғайри исломий маданиятларни-да ўрганади ва исломий нуқтаи-назардан баҳо беради. Бош мақсад — исломий маърифат тарқатиш. Асосий вазифалардан бири — жамиятнинг маънавий-ахлоқий ва руҳий покланишига ҳисса қўшиш.

«Исломий маданият»нинг бош муҳаррири — Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон.

Ижтимоий сабаблар эътиборга олиниб, ҳафталик туркий (ҳозирги ўзбек тили) тожик ва ўрис тилларида чоп этилиши мўлжалланмоқда. Ҳозирча у 60 минг нусхада чиқарилди.

(Ўз мухбиримиз).

ТЎПЛАР ШОДАСИ

4 декабрда соат 18-00да вақтингиз борми? Агар вақт тополсангиз «Ёшлик» спорт аренасига келинг. «Пахтакор» футбол ишқибозлари клубининг ҳаётида юз берган янгиликка шерик бўласиз. Шу куни бу ерда «Пахтакор» жамоаси Тошкентда ва сафарда ўтказган ўйинларда рақиблари дарвозасига киритган тўплар шодаси намойиш этилади. Видеотасвирчи Жума Тиллаев томонидан тайёрланган лента «Пахтакор» мухлисларига қувонч бахш этиши аниқ.

Дарвоқе, сиз шу куни Италияда бўлиб ўтган жаҳон чемпионати ўйинларидаги энг қизиқарли парчаларни ҳам томоша қиласиз.

ЎТ БАЛОСИ...

Бу мудҳиш воқеа Янгийўл шаҳридаги Стефаненко кўчасида яшовчи Харитонова хонадонида содир бўлди. 10 ноябрь куни эди. Ҳозир кимга ҳам ишонасан. Бу ёғи ҳар хил шов-шувлар. Ҳали «фалончини ўлдириб кетишибди, уйига бостириб кирибди...» деган шум хабарларни ҳар куни эшитамиз. Балки бу аёл ҳам шундан қўрққанми ё тошбағирлик қилибми, билмадиг-у, уй ичида бир ярим ва олти ёшли болаларини қолдириб, устидан қулфлаб кетган. Оқибатда ғафлат босиб ўчирмай қолдирган электр иситгичи ёниб кетиб, ёнғин чиқишига сабаб бўлди. Арзимаган эътиборсизлик туфайли фожиа юз берди. Иккала гўдак ҳам...

А. АҲМЕДОВ,
Жумҳурият ёнғиндан сақлаш бошқармаси ходими.

Эшитдингизми, Ўқидингизми?

● УЛУҒ Ватан уруши йилларида душманларга қарши пинҳоний курашган «Молодая гвардия» аъзоларини билмайдиган одам йўқ. Уларнинг кўпчилиги биз учун афсонавий қаҳрамон бўлиб қолган. Афсуски, бу «қаҳрамонлар»нинг ҳам чуви чиқмоқда. Бу ҳақда марказий матбуотда қатор мақолалар берилди.

Уруш йиллари қаҳрамонлари ҳаракат қилган Луганскдаги «БЛКЁИ 30 йиллиги» хиёбонида ўрнатилган Сергей Тюленин, Ульяна Громова, Олег Кошевой ва бошқаларнинг ҳайкаллари икки кун муқаддам номаълум кимсалар томонидан ўз ўрнидан олиб ташланган.

● МОСКВАДА истиқомат қилаётган ҳар бир фуқаро 2 декабрдан бошлаб квартирасини хусусий мулк қилиб сотиб олиши мумкин. Бу ҳақда шаҳар мэриясининг уй-жойларни хусусийлаштириш бошқармаси бошлиғи Н. Маслов журналистлар билан бўлган матбуот конференциясида айтган.

● УКРАИНАДАГИ бир қанча саноат корхоналарининг раҳбарлари маҳсулот етказиб бериш тўғрисида зудлик билан шартнома тузишни таклиф қилиб СССР Президентига, ССР Иттифоқидаги собиқ Жумҳуриятларнинг давлат ва ҳукумат бошлиқларига мурожаат қилдилар. Бу ҳужжат Харьков вилояти саноати намояндаларининг жумҳурият Олий Кенгаши Раси Леонид Кравчук билан учрашувида қабул қилинди. Собиқ Иттифоқнинг кўп миллатли халқи қийин даврни бошидан кечирмоқда, дейилади бу ҳужжатда. Миллатлараро можаролар, ижтимоий кескинлик хатар чегарасидан ўтиб кетди.

● ЛАТВИЯ парламенти 1940 йилгача Латвия фуқароси бўлган барча муҳожирлар ва улар авлодларининг Латвия республикаси фуқаролигини тиклади. Олий Кенгаш 1991 йил октябрда қабул қилган қарорда айтилишича, фуқароликни тиклаш шартлари ва қайтиб келишга рухсатномани кўрсатиш зарурати 1940 йилнинг 17 июнидан 1991 йилнинг 21 августигача даврда Латвиядан ташқарида бўлган ва бошқа давлат фуқаролигига ўтган Латвия жумҳурияти фуқаролари ва уларнинг авлодларига таaллуқли эмас. Табиийки, бу СССР фуқароларига ҳам тааллуқли эмас.

● ЭНДИЛИКДА Литвада шахсий транспорт эгаларига бензин талон билан бир ҳафтада уч марта 20 литрдан берилади. Жумҳуриятдаги ҳар бир шаҳарда бунинг учун бир неча бензин қуйиш станциясини ажратиш кўзда тутилган. Шахсий машина эгаларига ёнилғи бозор нархида, ҳар литр А-76 маркали бензин 3 сўм 50 тийиндан, А-93 маркали бензин 4 сўмдан сотилади.

● ҚИРҒИЗИСТОНДА тез орада Россия Президентининг яқинда қабул қилган фармонларига ҳамоҳанг қарорлар қабул қилинади. Жумҳурият Президентининг маслаҳатчиси А. Саригулов «Қирғизистон сўзи» рўзномасида шуни маълум қилди. Ельцин фармонлари бозорга ўтишни тезлаштиради. Жумҳурият икки йўл олдида турибди: ўз иқтисодий ислоҳотларини боришини Россияга мослаштириши керак ёки бўлмаса ўз йўлини танлаб олиши лозим. Маслаҳатчининг фикрича иккинчи йўл жуда қийин йўл, чунки РСФСР билан иқтисодий алоқалар, Россия етказиб берадиган маҳсулотларга қарамлик жуда кучлидир.

● МОЛДОВА ҳукумати Румыния билан савдо-сотиққа кенг йўл очиб берди. Жумҳуриятнинг қўшни мамлакатдан турли молларни юборадиган корхоналари ва ташкилотлари бож солиқларини тўлашдан озод этилди.

● СОВЕТ — АМЕРИКА муносабатлари тарихида биринчи марта Совет Иттифоқи фуқароларига Америка компанияларининг акцияларини сотиб олиш ҳуқуқи берилди.

«Нью-Йорк Таймс» рўзномаси шу муносабат билан ёзади: ҳозирги вақтда, Совет манбаларидан олинган маълумотларга қараганда, Совет кишиларининг қўлида камида 19 миллиард миқдорида валюта бор, бу пуллар мамлакатдаги беқарор вазият сабабли корхоналар ва компанияларда ишлатилмаяпти.

Америкадаги машҳур «Монтгомери Секьюритиз» фирмаси вакилининг сўзларига қараганда, Совет сармоядорларига ҳақиқий капиталистик бозорни ҳис этиш имкониятини бериш учун шундай тадбир кўрилди. Мазкур фирма Америка компаниялари акцияларини Совет Иттифоқи ҳудудида тарқатиш масъулиятини ўз зиммасига олди.

● СОВЕТ Иттифоқи Жанубий Кореяга 1992 йилдан бошлаб Бож назорати соҳасида кўпроқ қулайлик беради. Сеулга ташриф буюрган СССР божхоналари қўмитаси раиси Николай Ермаков журналистлар билан учрашувида шуни маълум қилди.

ТЕМУР РУҲИ ШОД БЎЛСИН ДЕБ...

Амир ТЕМУР... Аввалига буюк жаҳонгирнинг номини қўрқиб-қўрқиб айтдик, ёздик. У ёқ-бу ёқда эса гоҳо бу сирли шахс ҳақида адолатли гап-сўзлар ҳам айтилиб туриларди. Аммо унинг авлодлари жим эдилар. Ҳайрият, эндигина уч-тўрт йил бўлдики, сал кўксимизга ҳур шамоллар тегди, ҳақ сўзлар янграй бошлади. Яхши ният...

«Ёш ленинчи» саҳифаларида Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб ўтказилган савобли сафар ҳақида кетма-кет мақолалар бердик. Халқимиз орасида бу ишни бошлаган экспедиция аъзоларига хайриҳохлик билдириб, жон-жон деб кўмак беришга бел боғлаганлар кўп бўлди. Юришнинг биринчи босқичи Ўзбекистон ҳудудида ўтказилди. Ҳали олдинда янада машаққатли, масъулиятли, лекин шарафли иккита босқич турибди. Хайрли ташаббус нафақат Ўзбекистонда, балки қўшни жумҳуриятларда, ҳатто хорижлик ватандошларимизда ҳам катта қизиқиш уйғотди. Қутлуғ ният билан экспедициямизнинг махсус ҳисобини очгандик. Афсуски...

Балки баъзилар эътироз билдиради: «Шусиз ҳам бундай ҳайрия-ю, савобли-савобсиз ҳисоблар сони беҳисоб бўлса. Қай бирига пул ўтказайлик» деб. Рост, ачиниб кетасан. Одамлар хавотирда яшаяптилар. Эртага нима бўлади? Йўқ, биз яна шунча йил ташвиш ва аросат ичида яшаб, бири икки бўлмаган элдошларимизга мурувват кўрсатишлари учун мурожаат этмаяпмиз. Темур туркий халқларнинг бобоси. Лекин ўша давр тақозоси туфайли кўп қонлар тўккани, хатоларга йўл қўйгани рост. Душманга қанча ёвузлик қилган бўлса, ўз тупроғида, юртдошлари учун шунча меҳр-саховат кўрсатгани ҳам ҳақиқат.

Таассуфки, ҳисобни эълон қилганимизга икки ой бўлиб қолди. Бироқ, ҳалигача унга ҳисоблигина пул тушгани ачинарлидир. Қанийди, «Ёш ленинчи»нинг пули кўп бўлса экан, ўтказаверсак. Бу ёқда қоғоз балоси қийнаб турган бўлса. Шул бобомиз руҳи шод бўлсин дея яна экспедиция ҳисобини эълон қилаяпмиз. Ташкилотлар, ширкату-бирлашмалар, қўйингки, ҳар бир фуқаро ўз эҳсонини ўтказса, савоб бўлармиди...

Банкдаги ҳисоб рақамимиз: 100609546. Тошкент, Куйбишев саноат қурилиш банки, «Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб» экспедицияси. Код. 700000.

Болта Қозоқов уста. Тажрибали. Қарийб 25 йилдирки дурадгорлик қилади. 1978 йили Бухородаги қурилиш билимгоҳини тамомлагач, ёшларга ижтимоий меҳнат таълими бўйича сабоқ бера бошлади. Унинг Нодир Имомов, Равиль Абдуллин, Олтин Узоқов, Шаҳоб Тўрабоев каби шогирдлари мактаб ўқувчилари бўлишларига қарамасдан ноҳия, вилоят миқёсида ўтказилган кўрик танловларида фахрли ўринларни эгаллашган.

Болта ака айни пайтда Пешку ноҳиясидаги Ал-Хоразмий номли ўрта мактабда фаолият кўрсатмоқда. Мазкур мактабда 668 нафар ўқувчи таълим-тарбия олади.

СУРАТДА: Болта Қозоқов шогирдларига сабоқ бераётир.

Суратчи: Н. САИДОВ.

ЦЕХ ФАБРИКАГА АЙЛАНАДИ

Пахтаобод ноҳиясидаги Ленин номли жамоа хўжалигида кичик корхона тузилган эди. Унда ишлаб чиқарилган трикотаж буюмлари аъло сифати ҳамда арзон нархи билан харидоргир бўлиб қолди.

Мавлонберди Эгамов бошчилигидаги бир гуруҳ ташаббускорлар жамоа хўжалигининг молиявий мадади билан Японияда ишлаб чиқарилган 12 та тўқув дастгоҳи сотиб олдилар. Бу дастгоҳларни хўжалик бошқарувининг бўш ётган хоналарига ўрнатишди. Хорижий дастгоҳларда тўқувчилик ишини ўрганган мазкур жамоа хўжалиги қизлари 25 нафар дугонасига мураббий бўлдилар. Улар ҳозир бир сменада ўн бештадан турли хил жемпер чиқаришмоқда ва уларни юртдошларига ўртача 150 сўмдан сотишмоқда. Бу эса чайқов бозоридагига нисбатан анча арзондир. Метлон — ялтироқ ип улар тайёрлаётган кийим-кечакларни янада жозибали қилиб юбормоқда.

Жамоа хўжалиги Тошкентдаги «Малика» ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси билан шартнома тузди, улар бирлашмага қишлоқ хўжалик маҳсулотлари олиб келишади, бунинг эвазига эса ўз кичик корхоналари учун материаллар олиб кетишади. Бунинг ҳисобига цехда ишни икки сменада ташкил этиш, кўпгина кишиларни ишга жойлаштириш имконияти пайдо бўлди.

Жамоа хўжалиги Япониядан 20 та тикувчилик машинаси ҳам сотиб олди. Яқинда тикувчилик цехи ишга туширилади. Бу билан иш тугамайди. Жамоа хўжалигидаги ишбилармонлар янги машиналар ва дастгоҳлар олиш мақсадида Санкт-Петербургдаги тўқимачилик машинасозлиги заводи билан алоқа ўрнатдилар.

Нуқтаи назар

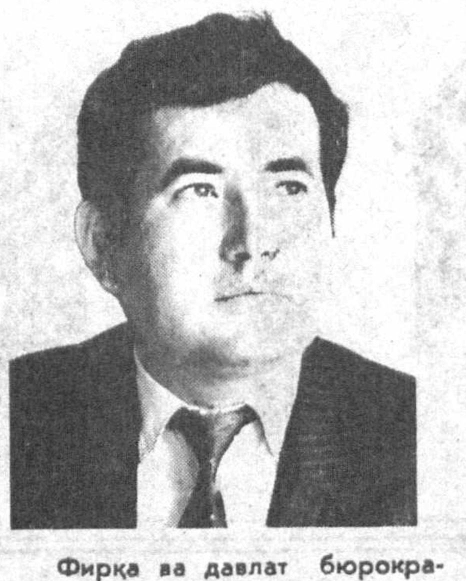

Исмоил АЛЛАЁРОВ 1954 йил Тожикистон Жумҳуриятининг Панжикент ноҳиясидаги Кўктош қишлоғида туғилган. Жумҳуриятимиз матбуотида олий таълимнинг ўқитиш усуллари ҳақида бир қанча мақолалари чоп этилган. Педагогика фанлари номзоди. Айни пайтда Ўзбекистон Матлубот жамияти уюшмасида ишлаяпти.

«КОММУНИСТИК ЧЕРКОВ»

У ХАЛҚ ТАЪЛИМИГА НИМА БЕРДИ? УНИНГ ЭРТАСИ БОРМИ?

Фирқа ва давлат бюрократияси ҳокимлик қилган йиллар жумҳуриятимизда қатор олий ўқув даргоҳлари, билимгоҳлар, бошланғич ва ўрта таълим мактаблари очилди. Бу илм масканларида ишлай оладиган миллий кадрлар тайёрланди. Лекин мазкур билимгоҳларнинг кадрлар савияси жаҳон миқёси уёқда турсин, ҳатто умумиттифоқ миқёсидан ҳам анча паст бўлди. Гўё Ўрта Осиё халқларига бўлаверади қабилида иш юритилди. Билим даражасининг қониқарсизлиги рус тилини чуқур билмасликка йўйиб, ниқобланди. Бу фикрларни А. Сольженицин ўз ёзишмаларида бир неча бор таъкидлаган. Бундан ташқари, марказий шаҳарларда таълим олаётган талабаларимиз ва аспирантларимиз ҳам ўз ҳаётий тажрибалари таҳлили асосида шундай фикрга келишлари ҳақиқатдан йироқ эмас. Шундай қилиб, Совет империяси халқ маорифи соҳасидаги ўз сиёсатини муваффақиятли амалга оширди.

Мақсадни амалга ошириш учун иқтисодий воситалар ишга солинди: халқ маорифи системаси учун атайлаб камроқ маблағ ажратилди. Масалан: 1985 йилда СССР бўйича 1 мактаб ўқувчисига ўртача 240 сўм сарфланган бўлса, Ўзбекистонда 203 сўм, 1 талабага 1200 сўм бўлса, бизда 996 сўм, болалар боғчасида 530 сўм ўрнига 443 сўм сарфланди.

Таълим ва тарбия мазмунини сиёсатдан, расмий ғоявийликдан холос қилиш — жумҳурият халқ маорифи системасини ислоҳ қилишнинг ҳал қилувчи омилидир. Бу амалга оширилмас экан, таълим ислоҳи қуруқ гап бўлиб қолаверади.

Совет ҳокимияти йилларида шаклланган халқ маорифи системасининг ўта ғоявийлашуви ва сиёсийлашуви шахсан В. И. Лениннинг ташаббуси билан бошланган эди. Унинг бошчилигида 1917 йил 17 декабрда «Таълим ва тарбияни черков қарамоғидан Маориф Халқ Комиссарлари Советининг ихтиёрига бериш тўғрисида» қарор қабул қилинди. 1918 йилнинг 20 январида Халқ Комиссарлари Советининг В. И. Ленин томонидан имзоланган «Виждон эркинлиги ҳақида, черков ва диний жамиятлар тўғрисида»ги декрети чиқарилди. Мазкур декрет черковни давлатдан ва мактабни черковдан ажратишни назарда тутган эди. Бундай қарор ва декретлар, албатта, халқ маорифи системасини шакллантиришда ижобий аҳамият касб этиб мактабнинг диний ақидалар таъсиридан батамом қутилишга имкон яратарди. Лекин, афсуски, Ленин бошчилигидаги партия ва давлат раҳбарияти таълим ва тарбия ишларини бир черков таъсиридан батамом холос этиб, бошқа бир черков — «коммунистик черков» ихтиёрига тўлиқ топширган эдилар.

XIX асрнинг охири ва XX асрнинг бошларида жаҳоннинг ривожланган мамлакатлари, айниқса, АҚШ маорифи фаолиятида умуминсоний қадриятлар деярли юзага келиб бўлган эди. Бу даврга келиб демократик жамиятларда сиёсатдан, расман киритилган ғоявийликдан холи бўлган мактаб яратиш борасида сезиларли назарий ва амалий ишлар қилинган. Ўша йиллари Америка халқ маорифи системасини шакллантиришда жонбозлик кўрсатган профессор Джон Дьюи ўз назарий ва амалий фаолиятида тарбияланаётган боланинг эркинлиги, мустақиллиги, давлат ва ҳар хил партиялар ўтказаётган сиёсатга мактаб боғлиқ бўлмаслиги каби илғор ғояларни илгари сурди. Джон Дьюи 1916 йилда эълон қилган асосий асарларидан бири бўлган «Демократия ва таълим. Таълим фалсафасига кириш»да эса (бу асар 1921 йилда рус тилига «Тарбия фалсафасига кириш» номи билан таржима қилинган эди) мактаб ўсаётган ёш авлодни демократия шароитида яшашга ўргатиш ва ўзи ҳам демократик бўлиши лозимлигини асослаб берган эди.

Ҳозир ҳукмрон бўлган расмий ғоявийликдан холос бўлиш учун ижтимоий фанлар ва тарбия мазмунини шакллантиришда умуминсоний қадриятларга асосланмоқ керак. Бу қадриятларнинг асосини умуминсоний демократик қадриятлар ташкил қилмоғи лозим. Таълим-тарбия мазмунида ҳозир ҳам ҳукмрон бўлган синфий кураш, бир-бирига душманлик, совет тузуми, демократиясини кўкларга кўтариб мақтовчи ғояларга зудлик билан барҳам бериш керак. Чунончи, бир халқнинг ўзини «бойлар» ва «камбағаллар», «бизлар» ва «улар» деб дўст-душманга ажратган, гуманистик ва демократик ғоялар у ёқда қолиб, зўравонликни, қуролли қўзғолонни тарғиб қилувчи «Бой ила хизматчи», «Қутлуғ қон», «Йўлчи юлдуз» сингари асарларни мактаб ўқув дастурларидан зудлик билан чиқариш лозим. Уларнинг ўрнига инсонпарварликни, тенгликни, халқпарварликни, демократияни маълум даражада мадҳ этадиган «социалистик реализм» қолипига бироз бўлса-да сиғмайдиган Ойбекнинг «Навоий», Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар», Абдулла Қаҳҳорнинг «Синчалак» каби асарларининг миллий ва умуминсоний демократик ва гуманистик қадриятлар позициясидан туриб ўрганилишини ташкил қилмоқ зарур.

Талабаларда ҳақиқий халқ ҳокимиятини шакллантириш механизми ва унда ҳар бир шахснинг, сиёсий партияларнинг ўрни ва ролини чуқур очиб берувчи билимлар ва кўникмалар системасига асосланган демократик сиёсий тафаккурни ва ҳаёт тарзини шакллантирмоқ даркор. Токи улар сайловларда бизга ўхшаб касалхона, мактаб, ҳожатхона қуриб бераман, деб ваъда берганларга эмас, у ёки бу сиёсий партияларга уларнинг дастурлари ва аниқ ҳатти-ҳаракатларига қараб овоз беришга одатлансин.

Ўқувчи ёшларимизда демократик сиёсий тафаккурни ва ҳаёт тарзини шакллантиришга бағишланган бадиий асарларни яратиш ёзувчиларимизнинг нафақат ёшлар, балки халқимиз олдида турган асосий қарзларидан биридир. Ўтмишни қоралашдан, Сталин, Хрущев, Брежнев, Черненко, Рашидовларни айблашдан фойда йўқ ва бу умуман олганда ахлоқсизликдир. Барча иллатларимизнинг, фожиаларимизнинг асосий сабаби жамиятимизнинг нодемократик табиатида эканлигидан келиб чиққан ҳолда асарлар, дарсликлар, ўқув қўлланмалари яратиб, ёшларимизда етук демократик тафаккур ва савияни шакллантириш халқ маорифи системасини ислоҳ қилишнинг асосий мақсади ва йўналишларидан бири бўлиши керак.

Жамиятимиздаги август фожиаси туфайли руёбга чиққан махфий фитначилар халқимизнинг бундай паст сиёсий савиясидан уддабуронлик билан фойдаланганликлари бугун кўпчиликка сир эмас. Фарғона, Ўш фожиалари ҳам бу ҳақда шаҳодат бериб турибди. Нодемократик тарзда шаклланган жумҳурият давлат органлари, жумҳуриятдан «сайланган» СССР халқ депутатлари сукут сақлаб, бу масалаларни СССР халқ депутатлари съезди ёки СССР Олий Кенгаши сессиясида атрофлича ўрганиб чиқилишига ақалли интилганлари ҳам йўқ. Реакцион кучларнинг шу йил январда Вильнюсда уюштирилган оммавий тўполонлари ва хунрезликлари қанчалик ниқобланмасин, нафақат Литва халқи томонидан, балки кўпчилик совет халқи, жаҳон демократик давлатлари, деярли барча иттифоқдош жумҳуриятлар олий давлат органлари томонидан қораланди. Ваҳоланки Литвадаги воқеалар Ўш, Фарғона фожиаларининг олдида кичик бир жиноят эди. Бунга Литва халқининг демократик ҳаёт нормалари билан ўз раҳбариятини сайлай билиши, ўзини ва бу раҳбариятини демократик воситалар билан ҳимоя қила олишига имкон берди. Агар ўшанда Литва халқи ўзини ўзи бошқаролмай куч ишлатиш йўлига ўтганда борми (реакцион кучларнинг асл мақсади ҳам шунга эришиш эди), жумҳурият ҳудудида президентлик бошқаруви жорий қилинган, барча айб «бир гуруҳ экстремистларга», яъни Литва халқига тўнкалган бўларди ва натижада бутун жаҳон жамоатчилигининг, совет халқининг ҳимоясидан бу халқ маҳрум бўлган бўлур эди. Литва халқининг демократик сиёсий онгига тан бермай бўлмайди, чунки бу халқ қилинган хунрезликда русларни, рус халқини эмас, империявий структураларни айблаш даражасига кўтарила олганини намойиш қилди.

Олий ва махсус ўқув юртларида ўрганилаётган ижтимоий-иқтисодий ўқув фанларининг мазмуни деярли тўлиқ партия-ҳукуматнинг расмий ҳужжатлари асосида шаклланган ва шаклланмоқда. Бу эса, ўз навбатида дарсликларнинг чиқмасдан эскиришига, таълимнинг фундаменталлашувига халақит бермоқда, уни информацион ва декоратив қилиб қўймоқда, чунки, айниқса, бундай фанларни ўрганишда расмийлик, ғоявийлик сиёсати жуда катта халақит бермоқда.

Тарбиявий ишларимиз мазмуни ва методларини ҳам тубдан ўзгартириш зарур, мактабда, оилада ёшларнинг катталарга кўр-кўрона бўйсунишини тарғиб қиладиган тарбиядан воз кечиш пайти аллақачон келган. Биз фарзандларимизнинг катталар олдида ўзларини тобе тутишларидан фахрланамиз, лекин худди шу тобеликда халқимизнинг фожиаси бошланаётганини ҳамма вақт ҳам кўра билмаётибмиз.

Мавжуд ташкилий-бошқарув муаммоларини ҳал этмай туриб, жумҳуриятимиз халқ маорифи системасини кўнгилдагидек ислоҳ қилиб бўлмайди. Аввало ўқув юртларининг ҳуқуқ ва мажбуриятларини аниқловчи, уларнинг фаолиятини сиёсатдан, расмий ғоявийликдан холос қилувчи норматив ҳужжатлар ишлаб чиқилмоғи даркор. Жумҳурият халқининг манфаатларидан ва умуминсоний қадриятларидан келиб чиққан ҳолда турли поғоналардаги таълим ва тарбиянинг илмий-демократик мазмунини, самарали методлари ва формаларини чуқур тадқиқот қиладиган ва бу маънода ҳеч қандай партия, давлат, хўжалик органларига мутлақо боғлиқ бўлмаган илмий-педагогик муассасаларни яратиш шарт.

Бундан ташқари, ҳозирги пайтда жумҳуриятда бир қанча вазирликлар ва идораларнинг ўқув-методик кабинетлари фаолият кўрсатиб турибди. Улар амалда методик ишлар билан эмас, балки ёрдамчи ўқув-маъмурий вазифаларни бажаришмоқда. Бажараётган баъзи методик ишлар эса жуда паст савияда бўлиб, самарасиздир. Бу методкабинетлар кўпчилик ҳолларда Москвадаги тегишли кабинетларнинг филиаллари ролини бажармоқдалар, уларнинг ишларини такрорламоқдалар, ўқув-норматив ҳужжатларини таржима қилиш билан шуғулланмоқдалар, гарчи жуда катта маблағлар ҳисобига сақланаётган бўлсалар ҳам. Шу сабабли бу кабинетлар асосида ягона илмий-методик кабинет ташкил қилиниб, унда ўқув материалларининг дидактик табиати умумий бўлган ўқув фанлари бўйича йирик ва юқори малакали ходимлар ишлайдиган илмий-педагогик бўлимлар ташкил қилинса нур устига аъло нур бўлур эди. Бу кабинет турли мутахассисликлар учун зарур бўлган ўқув режалари, дастурларини тузиш, дарсликлар, ўқув қўлланмалари яратиш каби ишларга раҳбарлик қилиш ишини ўз зиммасига олган бўлур эди ва натижада Москвада ишлаб чиқилган бундай ҳужжатлар ва қўлланмаларни таржима қилиш практикасига барҳам берган бўлар эдик.

Таълим ва тарбиянинг савиясини оширишнинг зарур шартларидан бири уларни индивидуаллаштиришдир. Илмий-педагогик тадқиқотларда ўқитувчи дарс давомида 10—12 талабанинг ўқув фаолиятини тўғри бошқариши мумкинлиги исботланган. Шу сабабли ҳозир умумий ва ўрта махсус ўқув юртларида амалда бўлган синф-дарс системаси, олий ўқув юртларидаги лекция-амалий машғулот системаси шароитида талабаларнинг юқори тайёргарлигига эришиш ниҳоятда мушкул, аниқроғи, мумкин эмас. Тўғри, жумҳурият иқтисодиёти маълум сабабларга кўра яқин орада таълимнинг бундай системаларидан воз кечиб, якка таълим системасига ўтиш имконини бермайди. Шу сабабли илмий-педагогик кадрларимиз сиёсатчилар, иқтисодиётчилар, файласуфлар, амалиётчилар билан ҳамкорликда алоҳида таълим шаклига ўтишнинг моддий, интеллектуал, техникавий асосларини ишлаб чиқмоқликлари даркор.

Педагогика фанини ривожлантирмай, илмий-педагогик тадқиқотларнинг натижаларини ҳаётга татбиқ этиш механизмини яратмай, жумҳурият халқ маорифи системасини ислоҳ қилиб бўлмайди. Олий ўқув юртларида ишлайдиган профессор — ўқитувчиларни уларнинг психологик-педагогик тайёргарлигини назарда тутадиган аттестациялардан ўтказиш керак. Улар шу кеча-кундузлари ҳам, гарчи ўзлари ўқув жараёни билан бевосита боғлиқ бўлса-да, унинг моҳияти, вазифалари, ўқув материалнинг дидактик табиати ва структураси, таълим усуллари ва шакллари, ўқувчиларнинг билим фаолияти механизми каби оддий ва педагог учун унинг фанидан қатъий назар ҳаво ва сувдек зарур бўлган тушунчаларнинг мазмунини билмаса-да (чунки бу ўқитувчиларнинг аксарияти махсус психологик — педагогик маълумотга эга эмаслар), педагогика фанини мактаб фани деб, менсимай келишмоқда ва натижада таълим-тарбия самарадорлигига катта зиён етказишмоқда.

Жумҳуриятнинг етук педагоглари иштирокида унинг халқ маорифи системасини ислоҳ қилишга бағишланган норматив ҳужжатлар ишлаб чиқиш пайти келди. Матбуотимиз саҳифаларида миллий мактаб яратишимиз борасида диққатга сазовор фикрлар билдирилмоқда, баҳслар ташкил қилинмоқда. Буларнинг барчаси асосида «Ўзбекистоннинг халқ маорифи системаси тўғрисида» Ўзбекистон қонунини қабул қилиш олдида турган энг муҳим вазифаларимиздан биридир.

Исмоил АЛЛАЁРОВ.

ГАГАРИН ноҳиясидаги «Жарас» деб аталган дўконда сарфланган ҳар бир сўмдан олинаётган фойда унга қўшни бўлган шу хилдаги савдо дўконларникига нисбатан анча юқори бўлмоқда. Дўкон шу ерда яшовчи Такишевлар оиласига тегишли хусусий дўкондир.

Ўз дўконини очган оила бошлиғи Жондор Жарасович барча ишларни уйдагилар эплайди, мен эса аввалги ишимда ишлаб, фақат оиламга ёрдам бераман, деб ўйлаган эди. Лекин бунинг иложи бўлмади. Чунки мулк эгаси фақат ўз кучига ишониши керак, — унга ҳеч ким мой етказиб бермайди. Шу сабабли Такишев кўп йиллар мобайнида бошлиқ бўлиб ишлаган кўприксозлик бошқармасидан кетди ва ўзининг «Жарас» дўкони билан тўла шуғуллана бошлади.

Сўмни айлантириб

— Акс ҳолда бой беришимиз турган гап эди, — дейди у. — Биз ноҳия матлубот жамиятидаги таъминотчиларга нисбатан чаққонроқ бўлишимиз керак. Фақат янги ва сифатли маҳсулотлар билангина савдо қилсак фойда олишимиз мумкинлигига ишончимиз комил бўлди. Туркманистон, Тожикистон ва бошқа минтақаларда ишончли шерикларимиз бор. Янги шерикларни ҳам излаяпмиз.

Ноҳия матлубот жамиятидан ана шу савдо шохобчасини сотиб олган Такишевлар давлат банкидан қарз сўрамадилар. Таъмирлаш натижасида дўкон кенгайтирилди, у янада файзлироқ бўлиб қолди. Дўкон эгалари харидорлар билан жуда илиқ муомалада бўладилар, уларни самимий кутиб оладилар, илтимосларига бажонидил қулоқ соладилар. Шу сабабли хорижий мамлакатларда ва Ватанимизда ишлаб чиқарилган хилма-хил молларга эҳтиёж катта бўлмоқда. Айни вақтда «Жарас» дўконидаги нарх тижорат дўконларидагига нисбатан анча арзон. Бунинг устига дўкон харидорлар эҳтиёжини ҳисобга олиб ишламоқда, воситачилик савдоси билан шуғулланмоқда, харидорларнинг молларини дўкондаги молларга теппа-тенг алмашиш ҳам мумкин.

А. ҚУЛБОЕВ,
ЎзТАГ мухбири.

БОҒЛАР ЯНА ГУЛЛАБ-ЯШНАЙДИ

Сурхондарё вилоятидаги «Дашнобод» давлат хўжалигида баҳор фаслида экиш учун 50 минг туп машҳур Дашнобод анор кўчати тайёрлаб қўйилди. Уларни экиш учун далаларда иш қизғин олиб борилмоқда. Махсус бригада 330 гектар ерни кўчат экиш учун тайёрламоқда.

Тўғри, йил бошида бу ишлар режалаштирилмаганди. Бироқ, табиат бунга ўз тузатишларини киритди: ўтган қиш фаслида бўлган қаттиқ совуқ хўжалик боғларини уриб кетди. 1009 гектар боғнинг 800 гектардан кўпроғи шикастланди. 280 гектардан кўпроқ майдондаги анор дарахтларини илдизи билан олиб ташлашга тўғри келди. Бошқа дарахтларга ҳам қаттиқ зарар етди: бу йил куз фаслида маҳаллий меҳнаткашлар режалаштирилганига нисбатан икки ярим баравар кам ҳосил йиғиштириб олдилар.

Энди давлат хўжалигида боғларни тиклашга киришдилар. Бутун мавсум мобайнида омон қолган дарахтларни меҳр билан парвариш қилдилар, кўчат экиш учун режали равишда ер тайёрладилар. Дарвоқе, бу ерда на фақат анор кўчатларига, айни вақтда мева-резавор экинларга ҳам катта эътибор беришмоқда. Ҳозирнинг ўзида 700 минг туп олма, тоғолча кўчатлари, турли навдаги ток қаламчалари тайёрлаб қўйилди.

Турк адиблари ижоди

6

Туркчиликнинг келажак нишони — Турон номи остида бирлашган ўғузлар, татарлар, қирғизлар ,ўзбеклар, ёқутларни тилда, адабиётда, маданиятда бирлаштирмоқдир. Бу мафкура реал ҳақиқатга айланиши мумкинми ёки йўқми? Бу мафкура узоқ нишон учун анча ожизлик қилади. Бу мафкура руҳдаги илҳомни юксатлатмак учун жозибали хаёлдир. Масалан, Ленин большевиклар учун яқин мафкура — коллективизм, узоқ мафкура — коммунизм деган эди. Коммунизм қачон бўлади, деб сўраганларга шундай жавоб берганди: «Коммунизм қачон бўлишини ҳозирдан айтиш мумкин эмас. Бу Ҳазрати Муҳаммад жаннати каби, қайси замон ва қаерда кўриниши номаълум бир нарсадир».

Ҳаётда Турон мафкураси ҳам шундайдир. Юз миллионлик туркнинг бир миллат ҳолида бирлашуви туркчилар учун энг қайноқ илҳом булоғидир. Турон мафкураси бўлмаса эди, туркчилик бу қадар суръат-ла ёйилмас эди. Шунингдек, яна ким билади? Балки, яқин келажакда Турон мафкураси реал ҳаётга айланар. Мафкура — келажакни туғади. Кеча турклар учун ҳавойи бир мафкура ҳолида бўлган миллий давлат бугун Туркияда ҳаётлашди.

Шу боқимдан, туркчилик мафкурасининг катталигини ҳисобга олиб, уни уч даражага бўламиз:

1. Туркиячилик;
2. Ўғузчилик ёхуд Туркманчилик;
3. Турончилик.

Бугун бу мафкуранинг бир бўлаги — Туркиячилик бор, мавжуд.

Фақат руҳларнинг буюк бир иштиёқида ахтаргани Қизил Олма ҳали реал ҳаётга айлангани йўқ — у ҳозирча хаёлдир.

Зиё Кўкалп: Биз сув ичган дарё

Турк деҳқони «Қизил Олма» деганда, эски турк илхонларини (хонларини) кўз олдига келтиради. Зеро, Турон мафкураси мозийда хаёл эмас, борлиқ эди. Бундан 210 аср аввал Мэтэ «хун» номи остида бутун туркларни бирлаштирганда «Турон» мафкураси реал ҳаёт эди. Хунлардан кейин аварлар, аварлардан кейин кўктурклар, кўктурклардан сўнг ўғузлар, улардан кейин қирғиз-қозоқлар, сўнгра Кўр Хон ва Темурланг Турон мафкурасини реал воқеликка айлантирди-ку?

Турон мафкураси шу суръат-ла чегараланган экан, ортиқ можорлар (венгерлар), финлар, мўғуллар, тунгусларнинг Турон билан алоқалари йўқлигини тайин этмак зарур. Турон — туркларнинг ўтмишда ва балки келажакда бир бўлган буюк Ватанидир.

Туронлилар фақат туркча сўзлашган миллатлардир. Агар ўрол ва олтой оиласи бор бўлса, унинг «Турон» отига эҳтиёжи йўқдир.

Баъзи Овруполи ёзувчилар Ғарбий Осиёда асли сомий ёки орийларга мансуб бўлмаган қавмларга «туроний» отини берадилар. Уларнинг мақсади бу қавмларнинг туркларга қариндош эканлигини билдириш эмас, балки сомий ва орийлардан бошқа қавм эканлигини таъкидлашдир.

Баъзи ёзувчилар эса «Шоҳнома»га суяниб, «Тур» билан «Иараж»нинг қардош бўлганини рўкач қилиб, Туронни Эроннинг бир қисми деб ҳисобламоқдалар. Ҳолбуки, «Шоҳнома»га кўра, Тур билан Иражнинг учинчи қардоши борки, оти Саламдур. Салам битта эрон уруғининг отаси эмас, балки бутун сомийларнинг отасидир. Демак, Фариддун ўғиллари бўлган бу уч ака-ука Нуҳ ўғиллари каби, эски этнографик ажратишлар оқибатида туғилган отлардир. Бундан англашиладики, «Турон» Эроннинг бир парчаси эмас, бутун турк элларини ўз ичига олган турк қабилалари ватанидир.

ТИЛДАГИ ТУРКЧИЛИК
ЁЗУВ ТИЛИ ВА СУҲБАТ ТИЛИ

Туркиянинг миллий тили «Истанбул туркчаси»дир, бунга шубҳа йўқ! Фақат Истанбулда икки хил туркча бор: бири оғзаки сўзда ишлатилиб, ёзувда ишлатилмайдиган «Усмонли лисони»дир. Миллий тилимиз булардан қай бири бўлади?

Бу саволга жавоб беришдан аввал, тилимизни бошқа тиллар билан қиёслайлик: бошқа тиллар ҳам, асосан, миллатларнинг пойтахтларида қўлланиладиган тиллардир. Фақат бу пойтахтларнинг ҳаммасида оғзаки сўздаги ва ёзувдаги тил айни бир нарсадир. Демакки, сўзлашув тили билан ёзувдаги тилларнинг бир-бирларидан бошқа-бошқа бўлиши фақат Истанбулга хос бир ҳолдир. Барча миллатларда бўлмаган, фақат бир миллатда тасодифан бор бўлган нормал ҳол бўла

(Боши ўтган сонларда).

7

оладими? У ҳолда Истанбулда кўрганимиз бу нарса тилдаги хасталикдир. Ҳар қандай хасталикка даво бор; бу хасталикни даволаш лозимдир. Фақат давони қила билмоқ, дилдаги иккиликни бартараф қилмоқ учун қуйидаги икки нарсадан бирини қилмоқ лозимдир: ёки ёзув тилини сўзлашув тилига, ёхуд сўзлашув тилини ёзув тили ҳолига келтирмоқ керак. Бу икки эҳтимолдан биринчиси мумкин эмасдир. Чунки Истанбулда тарқалган тил табиий бир тил эмас. Эсперанто каби сунъий бир тилдир. Арабча, ажамча ва туркча сўзликларни, грамматика, синтаксисларни бирлаштиришдан ҳосил бўлган бу усмонли эсперанто қандай қилиб сўзлашув тили бўла олсин? Ҳар маъно учун энг камида учта синонимли калима, ҳар таркиб учун энг камида уч шакл, ҳар боғловчи учун энг камида уч сўз бўлган бу сунъий лузумсизликлар (тутруқсизлик) халтаси қандай қилиб жонли бир тил ҳолига кираолсин?

Демакки, Истанбулда ёзув тилининг сўзлашув тили ҳолига келиши мумкин эмас. Борди-ю, мустабид қонунлар билан Истанбул аҳолиси бу ғаройиб ёзув тили билан сўзлашмоққа бошласа эди, янги ёзув ҳеч қачон миллий тил бўлолмасди. Чунки уни оғзаки сўзлашув тили бўларoқ, фақат Истанбул эмас, бутун Туркия қабул қилмоғи лозим бўлар эди. Бу қадар буюк бир жамиятда эса зўрлик билан ҳеч бир нарсани қабул қилдириб бўлмайди.

У ҳолда фақат бир эҳтимол қолади: Сўзлашув тилини тарғиб қилиб, ёзув тили ҳолига келтирмоқ! Зотан, халқ муҳаррирлари бу ишни эскидан қилиб келмоқдалар. Усмонли адабиётининг ёнида халқ тили билан ёзилмиш Туркия адабиёти олти, етти юз йиллардан бери мавжуд эди. Демакки, тил иккилигини бартараф қилмоқ учун янги бирон нарса қилишнинг зарурати йўқ эди. Усмонли тилини йўқ нарса сифатида бир томонга улоқтириб, халқ адабиётида асосий ролни ўйнаган турк тилини — у қандай бўлса шундайлигича — айнан миллий тил деб ҳисобламоқ кифоя қилар эди. Шундай қилиб, туркчилар тилимиздаги иккиликни бартараф қилмоқ учун, шу принципни қабул қилмоқ учун, биргаликда етиндилар. Истанбул халқининг ва билхосса, Истанбул хонимларининг сўзлашадиган тилларини (сўзларини) тарғиб қилишга эришдилар. Бу тарзда ёзилажак Истанбулнинг сўзлашув тилига «янги лисон», сўнгра «гўзал туркча», янада кейинроқ «янги туркча» номлари берилди.

АХЛОҚИЙ ТУРКЧИЛИК
ТУРКЛАРДАГИ АХЛОҚ

Буюк миллатлардан ҳар бири маданиятнинг хусусий бир соҳасида энг юксак нуқтага чиққан. Эски юнонлар — эстетикада, яҳудийлар билан араблар — динда, француслар — адабиётда, англо-саксонлар — иқтисодда, олмонлар — мусиқа ва фалсафада, турклар — ахлоқда биринчиликка эришганлар.

Турк тарихи аввал бошдан бошлаб ахлоқий фазилатларнинг кўргазмасидир. Туркларнинг мағлуб миллатларга ва уларнинг миллий, диний борлиқларига диний ва ижтимоий мухториятлар бериши, ҳар турли тақдирнинг тақозосидир. Фақат бу яхшиликка қарама-қарши, мағлуб миллатлар олижаноб турклардан олган бу саодатларни туркларнинг ўзларига тегишли деб билиб, капитуляция номи берилган занжирлар билан туркларни боғламоққа ва бўғмоққа киришдилар. Бу икки турли ҳаракат, икки тарафнинг ҳам ахлоқий талабларни кўрсатганлиги учун ниҳоятда характерлидир.

ВАТАНИЙ АХЛОҚ

Эски туркларда ватаний ахлоқ ниҳоятда бақувват эди. Ҳеч бир турк ўз эли, яъни миллати учун ҳаёти ва энг севган нарсаларини фидо қилишдан чекинмас эди. Чунки эл Кўк Тангрининг ер юзидаги кўланкаси эди. Кўк Тангри, туркларнинг назарича, ғоят муборак бўлган Ишқ Кечасида бир Оқ Нур бўларoқ, ер юзига инмиш, бир бокирани ёхуд бир ёғочни бўғоз қилиб, бу қутлуғ элнинг ўсишига сабаб бўлган эди. Эл ўтирган мамлакатга юрт ёхуд ўлка дейилар эди. Турк қаерга кетса, асл юртини унутмас эди. Чунки оталарининг мозори у ерда эди. Болалик чоғи, бобо ўчоғи, она қучоғи ҳам у ерда билинар эди. Туркнинг ватанпарварлигига мисол бўларoқ, Хун давлатининг қурувчиси Мэтэни кўрсатаоламиз. Татарлар ҳукмдори, уруш эълон қилиш ниятига етмак учун, аввал у жуда яхши кўрган отни беришни истади. Бу от бир соатда минг фарсах узунлигидаги йўлни босарди.

(Давоми бор).

Олти мингга пулланган СПИД

Уни маданият муассасаларидан бири харид қилди

...Ўтган йили эди. Тошкентдаги туғруқхоналарнинг бирида кўз кўриб, қулоқ эшитмаган воқеа бўлди. Туғруқхона маъмурияти ёппасига ишдан олиб ташланди. Сабабини билганларам жим. Билмаганлар ҳам. Гўё ҳеч нима рўй бергани йўқ...

Люба бошига тушган даҳшатдан довдираб қолди. Қаёққаям борсин? Додини ким ҳам эшитарди? На ишхонада, на уйда ҳаловати бор. Атрофидагиларнинг ижирғаниб қарашлари, ўзини олиб қочишлари жонига тегди. Қадамини кузатиб юрувчиларнинг кўзини шамғалат қилиб Ўзбекистонга — опаси, поччасиникига йўл олди.

У идрокли ҳамшира эди. Волгограддаги шифохоналардан бирида ишларди. Обрў-эътиборли, ширинсухан аёл умрига дарз кетишлигини қаёқдан билсин?

Аслини сўрасангиз у бировни деб, унинг ҳаёт қолишлигини деб шу кўйга тушди. Ўздан бу ҳақда сўрасангиз йиғлаб гапиради.

— Бўлимга оғир касал ётқизишди. Бечоранинг инграшидан юрак ситилади. Унга қон лозим эди. Чидаб туролмадим. Билагимни очиб томиримга игна санчтирдим. Бўлган гап шу. Яхшилик қиламан деб хаста бўлиб қолдим. СПИД! Уни касбдошларим шприцдан юқтиришибди.

Шу тариқа Люба ишхонасидагиларга бегона бўлиб қолди. Номи СПИД билан оғриганлар рўйхатига тиркалди. У ҳали ёш. Нима қилсин? Ўйлай-ўйлай юртини тарк этди. Бағри кенг Тошкентга келди. Ноумид шайтон, дейдилар. Любанинг кўксида бир илинж учқунларди. «Балки тузалиб кетарман».

Ҳали айтганимиздек пойтахтдаги туғруқхоналардан бирига борди. Фарзандсизлиги, шундан қийналаётганлигини айтди. Рўзғори нотинчлигидан нолиди. Кўзи намланди. Дўхтирларимиз раҳмдилда, айниқса, тирноққа зорларга озор бергилари келмади. Даволашга розилик билдирдилар. Қолаверса, бу обрў ҳам-да. Ахир Волгограддан келади-ю, рад этадиларми?

Кутилмаган хабардан туғруқхона аҳли довдираб қолди. Биров-бировдан ҳадиксирайди. Энди нима бўлади? Наҳотки Люба... Афсуски, бу ҳақиқат эди.

Муолажа чоғида шифокорлар Любага қон топширишш лозимлигини айтишди. Бир босқич давони олган меҳмон ўйларди. «Балки тузалиб кетгандирман». Шу илинждан сўнг у Педиатрия олийгоҳига қон топширди. Ва яна жумҳурият қон марказигаям танидаги аломатларни аниқлаттирмоқчи бўлди. Маълумки, ҳар икки қон ҳам бир жойда текширилади. Мутахассислар ўрганиб кўришса, қон эгаси хаста. СПИД!

Кўнгилчанлик оқибатида юзлаб аёлларнинг ҳаёти хавф остида қолди. Туғруқхона маъмуриятининг эса на оёғи, на жағи тинади. Люба фойдаланган шприц яна кимларга ажал уруғини тўккан экан? Шуни англолмай сарсон. Ахири ўйлай-ўйлай бир битимга келинди. «Меҳмон» даволанишни бошлаган чоғдан бу ёғига ўтган давр туғруқхонага келган аёллар пинҳона тиббий кўрикдан ўтказилдилар. Яшириб ўтирмаймиз. Ишлар шунчалар яширин кечдики, эрлардан сир тутилди.

Бу касалликнинг-ку ўзи даҳшат. Аммо яна бир даҳшати бор. Аёлининг СПИДга чалингани шубҳа қилиниб, текширилаётганидан воқиф бўлганлар тўрт-беш нафар боласидан кечиб, ажралишди. Гўдаклари сарсон, бегуноҳ она сарсон. Ўртада гумонсираш пайдо бўлди. Бегона билан қовушмаган аёл касал бўладими? Кўп эркакнинг миясини шу савол кемирарди.

Ушбу ғавғони ҳал этишга кетган маблағ, асабни айтмайсизми? Ёмонда, ширин-шакар яшаётган оила бекаси тўсатдан асрнинг ўлатига чалиниб қолса. Яна ўзи билмасдан.

Любанинг опаси, поччасиям бундан хабар топишгач, пайтаваларига қурт тушди. Кўҳликкина меҳмон бир қарашдаёқ йигитларни ром этарди. Қолаверса, «фарзанд» ташвишида юрган синглига опанинг «раҳми» келди. Уни Александрга қўшиб қўйди. Опа-сингил навбати билан айшу ишрат қилишарди у йигит билан. Бундан поччаям бенасиб қолгани йўқ. Вақти-вақти билан қайнсинглини «эркалатиб» турди.

— Бир куни Любанинг опаси, эртаси поччаси ўзини текширтиргани келади. Бир-биридан яширинча. Униси эримга, буниси аёлимга айтманг, дейди. На илож. Сир сақлашга мажбурмиз.

Тошкент СПИД марказининг бош шифокори С. Умаров бошқа далил ашёларни ҳам келтиради.

— Бизда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми (СПИД) билан касалланган 20 нафар киши рўйхатда туради. Ундан 15 нафари чет эллик талаба. Бирови юртига кетди. Қолгани ўзимизникилар. Биттаси аёл.

— СПИДга чалинганлар билан яшаётганлар борми? — сўраймиз Собир Умаровичдан.

— Ҳа. Қатъий назоратимиз остида улар. Хонадоннинг эркаги мубтало бўлган, унга. Бундан аёлнинг хабари бор. Унга тушунтирдим. Кўнмади. Ўлсам ҳам шу билан яшайман, дейди. Айтишича, аёл ўзи излаган роҳатни фақат шу эрдангина топа олган. Ўшалардан фарзанд туғилди, ҳатто. Ҳайрон қоласан-да. Болаям соғлом, аёлам. Бу балки ўткинчи ҳолдир. Чунки касалликнинг қисқа даври 6 ҳафтадан бир неча йилгача давом этади.

Ҳозир айтадиганим Рафаэль 27 ёшда. Жинсий фаол. Жисмонан бақувват. Асли донор бўлган. Биз томонга москвалик шифокорларнинг тавсияси билан келган. Айтишича, улар шароитимизни, даволаш услубимизни роса мақтаб, шу ёққа юборишибди. Дўстликданми бу, душманликданми, билолмадим.

СПИД марказида қилинаётган юмушлар билан танишдик. У ерда яширин даволанаётганлар хонаси ишлаб турибди. Келганлардан на исми, на турар жойи сўралади. Шартли рақам орқали хасталик аломати, ўзгаришлар эгасига айтиб турилгани туфайли ҳар тугул ўзини текширтирадиганлар серқатнов бўлиб қолди. Йўқ. Сиз ўйламанг, уларнинг ҳаммаси бемор эмас. Ораларида ўзининг саломатлигига қизиқувчиларам бор.

Ҳали кўп бўлгани йўқ. Яна бир кўнгилсиз воқеа содир бўлди. Қўлтиғига гитара қистирган артист Россиядан ташриф буюрди. Ўзи келгани йўқ. Мажбурлаб чақиришди. Ишга. Икки йилга. У бу ёқда театр саҳнида гумбирлатиб қўшиқ айтаверсин. Москвадаги Бутуниттифоқ СПИД марказидан Тошкент марказига хат келди. Унинг мазмуни қисқа эди. «...Театрга ишга чақирилган ...ни тиббий назоратга олишингизни сўраймиз. У бизда рўйхатда турарди. СПИДга чалинган».

Аввал С. Умаровнинг бу ҳақдаги эшитган-билганларини тингланг-а.

— Аслида у гомосексуалист. Ҳам актив, ҳам пассив формада. Ёшлигида икки марта сўзак билан оғриган. Кейин — гонорея, сўнг СПИД. Хабар топганимиз ҳамон уни марказимизга чақирдик. Жинсий алоқа қилмайман, тиббиёт муассасига мурожаат этмайман, деб тилхат ёзди.

Қоғозга ишонадиган замон эмас. Қолаверса, артистнинг ортидан биров пойлаб юрмайдиям. У қандай номаъқулчиликларни қилади, ўзига аён. Назорат, таъқиб бўлмагач, ихтиёри ўзида-да.

— Бор-йўғи икки йилга шартнома тузганмиз, ўша артист билан, — дейди театр директори ўринбосари вазифасини бажариб турган Л. Яковлевич. — Ойига 250 сўм маош олади.

— Унинг касаллигини биласизларми?

— Ҳа, кейинроқ хабар топдик. Аммо ундан воз кечмоқчи эмасмиз. Жуда истеъдодли бола. Қолаверса, бизга оврупоча усулни соф биладиганлар керак.

Ана сизга жавоб. Бутун Ўзбекистон халқини ХХ аср ўлатига чалинтирсаямки, «Оврўпоча услуб» эгаси керак, айримларга.

Рўй-рост айтадиган бўлсак, хонанда жуда хавфли. Ётоқхонада алоҳида яшайди. Яна икки хонали. Шаҳарнинг марказида.

— Бир куни хабар олгандим хонасидан. Кийим-кечаги, қозон-товоғи жуда бетартиб ётибди. Ҳаммаёқ ифлос. Қараб бўлмайди. Ўйлашимча, бундай кир-чирда унинг ёнига ҳеч ким бормаса керак.

Л. Яковлевичнинг бу далили бизни тинчлантиролмайди. Ифлослик қоровулмиди, ичкари киришга қўймаса.

Яна бир шубҳа бор. СПИД марказидан айтишларича, театрда 5 нафар гемосексуалист бор. Олтинчиси энди борди. Ўшалар бир-бирининг кўнглини овламайди, деб ким кафолат беради? Янги хонанданинг хасталигини эса уч-тўрт кишигина билади. Уям раҳбарлар.

Қолаверса хонанда ёш. Бақувват. Қош-кўзи келишган. Қизлар унга маҳлиё бўлмасликлари мумкин эмас. Кейин нима бўлади? Ўзимиз-ўзимизга шу тариқа касаллик тарқатаверамизми?

Театр жамоаси ёзда кўпгина жумҳуриятларда гастролда бўлди. Ҳамкасблари каторида ёш хонандаям. У ўша ёқдан «тинч қайтдимикин?» Ўйлаб ўйингга етолмайсан. Наҳот маданият муассасаси бундай қалтис йўлнинг бошини тутди. Бизда «Оврупоча услуб»ни биладиган истеъдодлар озмиди? Тарозининг бир палласида СПИДга чалинган «Оврўпоча услуб», иккинчисида бутун бир жумҳурият аҳли. Қай бири оғир?

Ҳисоб-китоб қиламиз. Ҳар ойига ёш хонандага 250 сўмдан маош берилади. У йилига 3 минг сўм. Икки йилда 6 минг. Маданият муассаси СПИДни шу нархда сотиб олди, дейишга ҳаққимиз йўқми? Бор.

Кишига алам қилади. Юртимизни мустақил жумҳурият ҳисобларканмиз, унга фоҳишалар, юқумли касалликларни тарқатувчи артист-партистларнинг киришини тўхтатишимиз керакми? Керак! Яшаб турганлари эса чиқиб кетсин. Қонун аралашувида!..

Қурбон АЛИ,
«Ёш ленинчи» мухбири.

1 декабрь—Бутундунё СПИДга қарши кураш куни

ХХ АСР ВАБОСИ

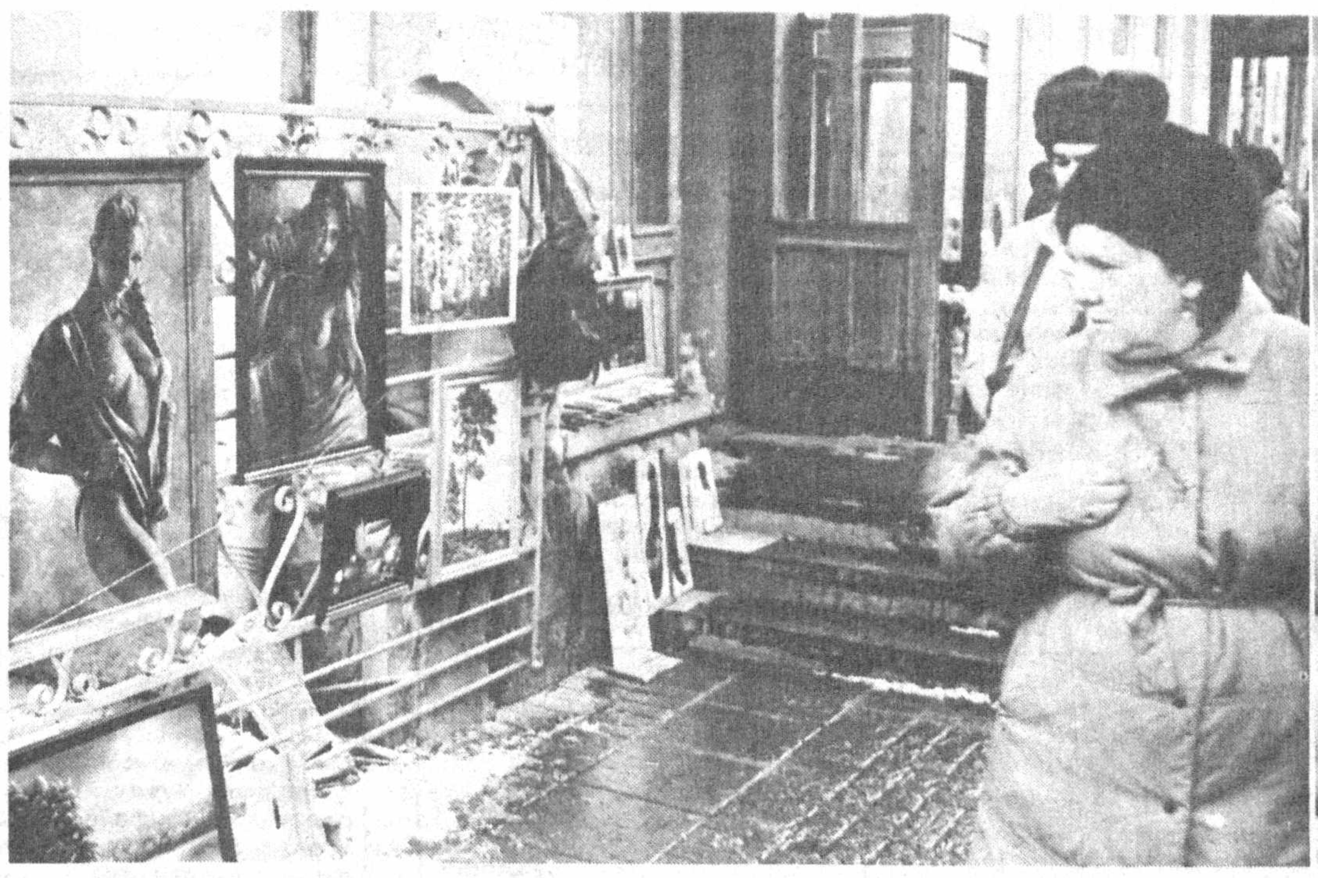

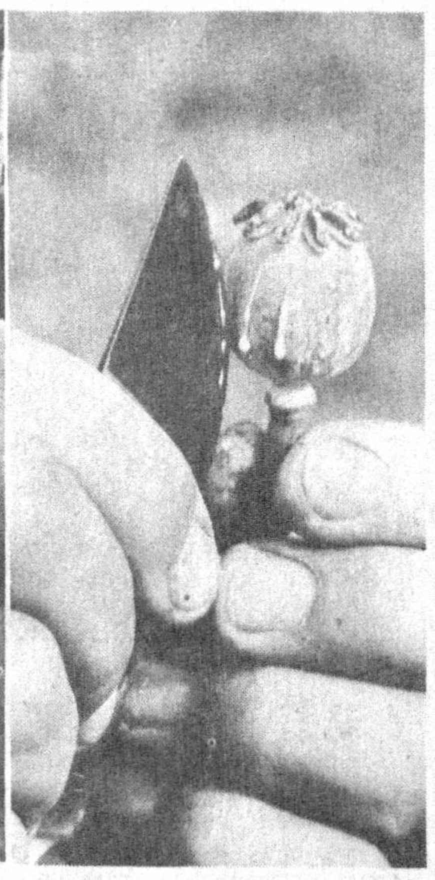

КИМ ТОЙИБ КЕТСА...

Бундан икки-уч ҳафта илгари дунёдаги барча спорт ишқибозлари телеграф агентликлари орқали тарқатилган хабардан лол қолишди. Миллий баскетбол уюшмасининг энг моҳир ва табиийки, энг пулдор ўйинчиси Ирвинг Мэджин Жонсон журналистларга организмида «Эйч Ай Ви» вируси (Америқода СПИД касаллигини шундай аташади) топилганини эълон қилди.

Шундай қилиб, аср вабоси яна бир инсонни маҳв этди. Одамлар ҳеч нарсадан, ҳатто СПИДдан ҳам қўрқмайдиган бўлиб қолдилар. Ор-номус ўзаро раҳм-шафқат, келажак авлод олдидаги жавобгарлик ҳисси йўқолиб бораётир

Бугун биз рўзномамизда чоп этаётган бу суратлар таҳририятимиз ғаладонида ётган шу таҳлит тасвирларнинг энг «юввош»лари. Аммо ўзини билган одам учун шунинг ўзи кифоя: қандай жарликка қулаётганимизни англаб олади. Тасодифан кўргазмага кириб қолган кампирнинг лабларидан қандай сўзлар учиб чиққанини унинг кўз қарашлари яққол ифода этиб турибди. Мана бу гўзал қиз эса машҳур қўшиқчи Майкл Жексоннинг синглиси. У ҳам қўшиқчи. Америқода чиқадиган «Плевбой» ойномасининг ноябрь сони муқовасида шу ҳолатда расмга тушган. Унинг бу ўзбошимчалигидан онаси қанчалик норози бўлганлигини Ғарб матбуоти ҳануз ёзмоқда. Пастдаги суратда эса... ўйинқароқ дугоналар эмас, «эр-хотинлар». Мана, қаергача етиб бордик.

...Оёғимиз остида... жар турибди. Ишқилиб тойиб кетмайлик-да...

ТАСС суратлари.

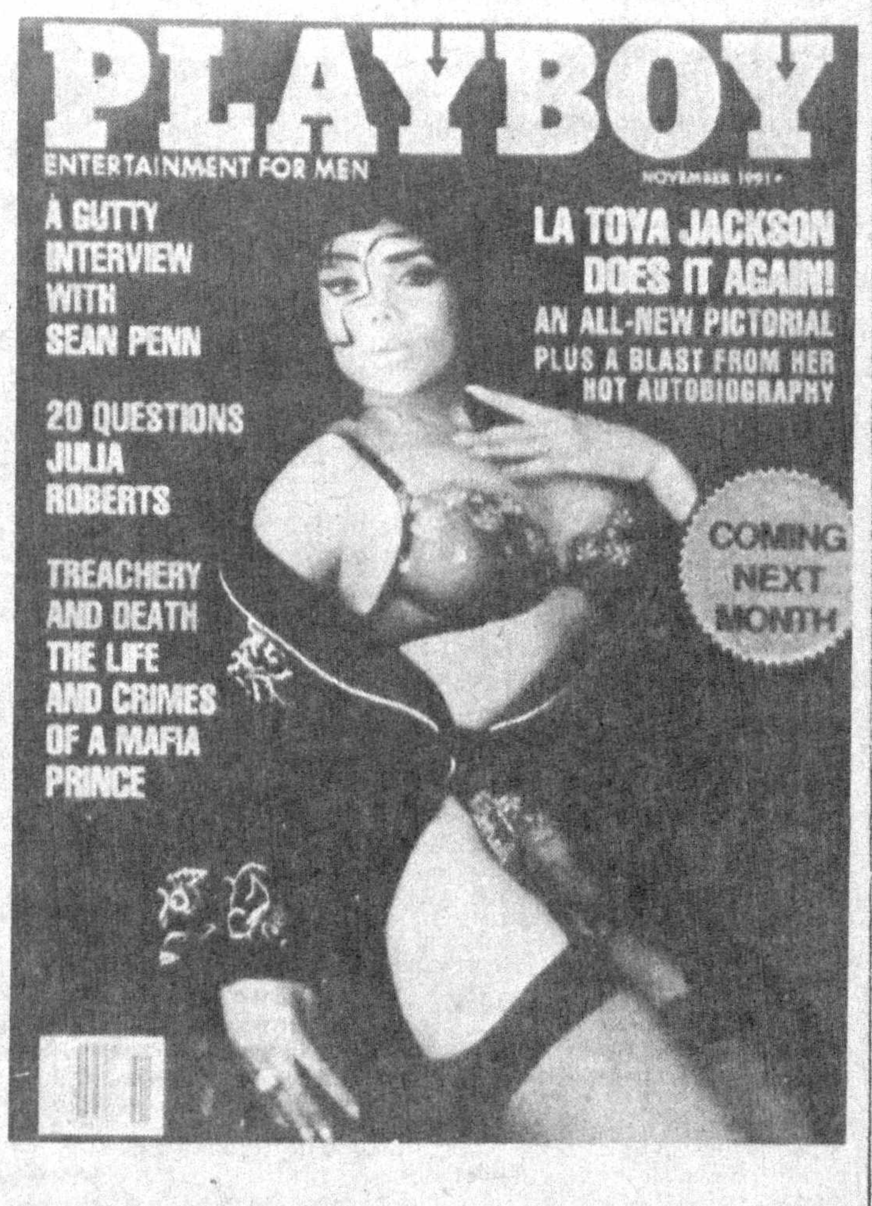

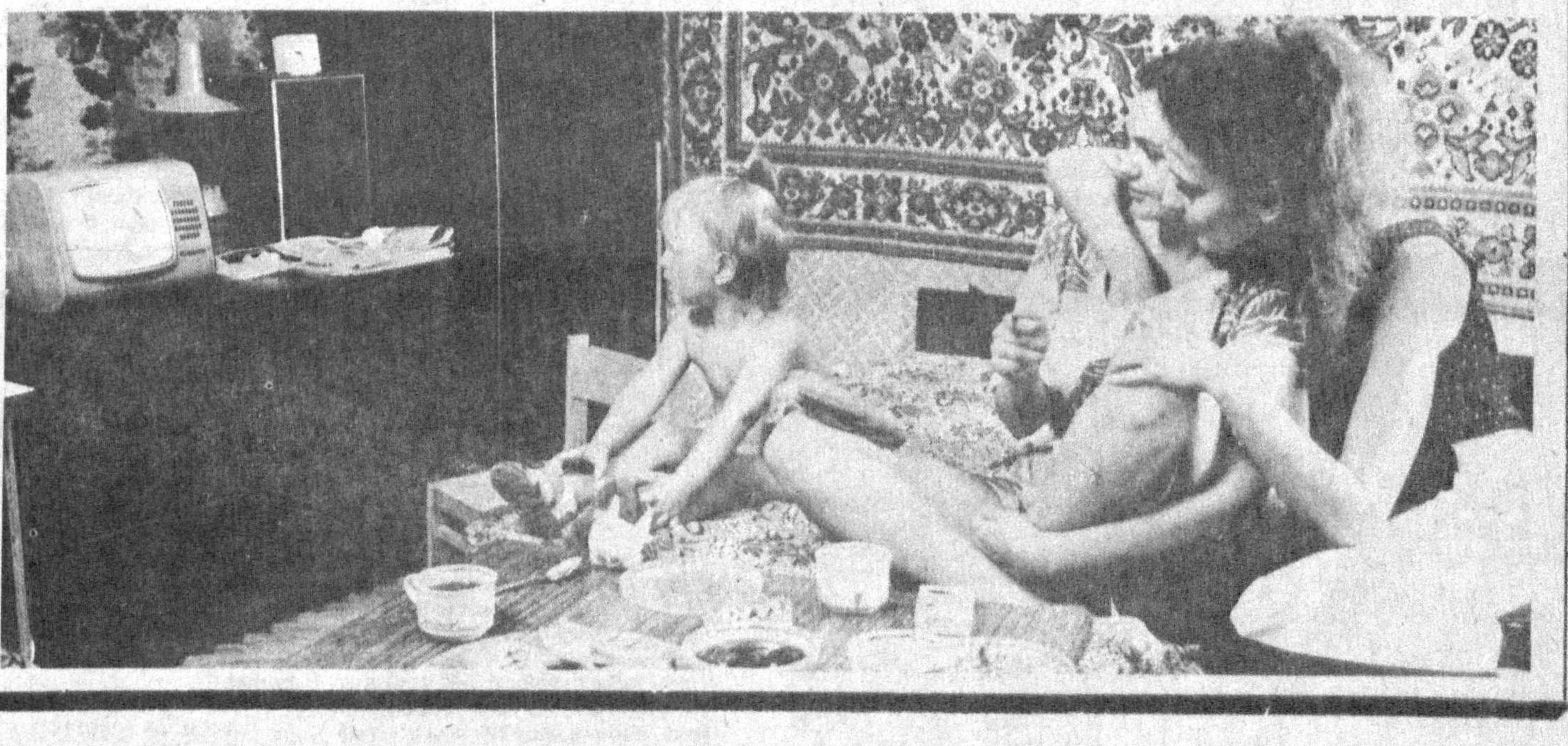

ХХ АСР КУНДАЛИГИ

БАҲСГА САБАБ БЎЛДИ

ДЕҲЛИ. Ҳиндистон Коммунистик партиясида янги низом лойиҳаси юзасидан мунозара бошланди. Унинг кириш қисми энг кўп баҳсларга сабаб бўлди, янги таҳрирда одатдаги марксча-ленинча иборалар йўқ.

Шу сиёсий ташкилот бир қанча арбобларининг фикрича, янги ҳужжатда партия фақат ўз номи жиҳатидан эмас балки мафкуравий йўналиш жиҳатидан Коммунистик партия бўлиб қоладими ёки «аъзолари ўзларини коммунист деб атайдиган социал демократик партияга айланадими», бу аниқ кўрсатилган эмас.

Масалан, партия ижроия қўмитасининг аъзоси А. Б. Бардхан «Марксизм-ленинизм — партиянинг йўналтирувчи кучи» ибораси «Маркс—Энгельс ва Ленин кашф этган жамият тараққиёти қонунларига амал қилиш ҳамда адолат ва тенглик учун курашни давом эттириш» иборасига алмаштирилганлигини қаттиқ танқид қилди. «Ҳозирги вақтда Маркс ва Энгельс мафкурасига қарши олиб борилаётган кенг тарғибот кампаниясига берилишга на ҳожат? — деб сўрайди у. — Биз ҳақиқатдан ҳам ожиз бўлсак ва бу масалада ён боссак, бир сўзни иккинчиси билан алмаштириш бизни қутқариб қола олмайди, чунки рақибларимиз фақат жумлалар баёнига қарши кураш билан чекланиб қолмайдилар».

МУРОСАГА КЕЛИШ МУМКИН

ЛОНДОН, 28 ноябрь. (ТАСС). Исроил бош вазири маҳкамасининг бош директори Иосси Бен-Огарон Яқин Шарқдаги аҳволни бартараф этишга бағишланган сулҳ музокараларининг Вашингтонда бошланадиган навбатдаги даврасида муддатларини белгилаш масаласида муросага келишга умид билдирди. Айни вақтда И. Бен-Огарон Исроилнинг қатъий нуқтаи назарини таъкидлади, чунончи у музокара бошланадиган кунни Вашингтон таклиф этган санадан бошқа кунга албатта кўчиришни талаб қилмоқда. Бундан ташқари И. Бен-Огарон Исроил фақат ўзи илгари баён этган қоидалар асосидагина бевосита музокаралар ўтказади ва «учинчи томон» музокараларга аралашуви эҳтимолини рад қилади, деб таъкидлади, бунда у АҚШни назарда тутди.

ТАЙЁРАНИ ОЛИБ ҚОЧГАНЛАР УСТИДАН СУД

ИСЛОМОБОД, 28 ноябрь. (ТАСС мухбири Николай Семененко). ТУ-154 совет йўловчи тайёрасини олиб қочишга уринган жиноятчилар иши юзасидан бошланган тергов 15 ойдан кўпроқ давом этди. Улар тайёра экипажини йўлни ўзгартиришга ва Покистон жанубидаги Карочи шаҳрига қўнишга мажбур қилишган эди. «Покистон пресс интернэшнл» ахборот бошқармасининг чоршанба куни хабар қилишича, маҳаллий судда тайёрани олиб қочган 10 кишига расмий айб қўйилган. Жумладан, улар ҳаво кемасини эгаллаб олишда ва ғайри қонуний тарзда ўт очувчи қуролга эга бўлишда айбланадилар. Улар 8 декабрь куни суд олдида жавоб берадилар. Тайёра ўғриларининг ўн биринчиси — Игорь Суслов ўтган йилнинг октябрида Карочи қамоқхонасида ўзини-ўзи ўлдирган эди. Ахборот бошқармасининг хабарига қараганда, саккиз нафар жиноятчи айбдор эканлигини тан олган, икки нафари эса қўлларида қурол бўлмаганини айтиб, айбловномага қўл қўймаганлар.

Покистонда тайёрани олиб қочганлик учун умрбод қамоқ жазоси бериш ёки осиб ўлдириш кўзда тутилган. СССРнинг Покистондаги элчихонаси вакиллари бир йил аввал инсонийлик нуқтаи назаридан жиноятчиларга бундай маслаҳат бердилар. Улар маҳаллий маъмурларга мурожаат этиб, ўзларини Совет Иттифоқига топширишни илтимос қилишлари керак эди. СССРда бундай жиноят учун жазо чораси бу қадар қаттиқ эмас. Бироқ уларнинг ҳаммаси СССРга қайтишдан бош тортишди. Бу кишилар ватанда бўлган вақтларида турли хилдаги ҳуқуқбузарликлари учун судланган эдилар.

Покистонликлар совет томонининг жиноятчиларни бериш тўғрисидаги расмий сўровларга бундай воқеа ҳеч қачон бўлмаганини, маҳаллий қонунларда эса тайёра олиб қочган кишилар хорижий давлатларга берилиши кўзда тутилмаганини айтмоқдалар.

ЖАҲОНДА ЭНГ ҲАРБИЙЛАШГАН МАМЛАКАТ

ТОКИО. (ТАСС мухбири Владимир Прохоров). Ҳозир Корея Халқ Демократик Республикаси жаҳондаги энг ҳарбийлашган мамлакат ҳисобланади. Бир миллион 250 минг нафар шимолий Корея ҳарбий хизматчилари мамлакат жами аҳолисининг 6,1 фоизини ташкил этади, бу эса бошқа мамлакатлардаги ана шундай кўрсаткичларга нисбатан анча кўп демакдир. Масалан, шу жиҳатдан иккинчи ўринда турган Вьетнамда бу кўрсаткич икки фоизга, СССРда 1,8 фоизга, АҚШда 0,9 фоизга тенг. Бу маълумотларни нуфус муаммоларини ўрганиш Америқо илмий-тадқиқот марказининг ходими Н. Эбастат эълон қилди, деб ёзади бугун «Нихон кейдзай» рўзномаси. У фойдалана олиши мумкин бўлган барча маълумотларга асосланиб КХДР аҳолиси тузилишини таҳлил этди.

Н. Эбастатнинг маълумотларига қараганда шимолий Корея армиясида хизмат қилаётганлар сони 70-йилларнинг бошларидан тез кўпая бошлаган. Кейинги йигирма йил ичида мамлакатда ҳарбий хизматчилар сони 400 минг кишидан 1 миллион 250 минг кишига кўпайган. Натижада шимолий Корея армияси ҳозир сон жиҳатидан олтинчи ўринни эгаллаб турибди. У фақат СССР, АҚШ, Хитой, Ҳиндистон ва Вьетнамдан орқададир. КХДРда ҳар 8 эркакнинг бири ҳарбий хизматчи ҳисобланади. Ана шундай маълумотларни, марказий разведка бошқармаси таҳлилчилари ҳам беришмоқда, деб таъкидлади олим.

ХАБАРЛАРДА ОЛАМ НАФАСИ

ҚОҲИРА. Мисрдаги сиёсий маҳбуслар 600 кишидан иборат, — деди Миср Араб Республикаси ички ишлар вазири Абдул Халим Муса «Ал-жумҳурия» рўзномаси мухбири билан суҳбатда. Суҳбат рўзноманинг бугунги сонида эълон қилинди. У бир қанча халқаро ҳуқуқни муҳофаза қилиш ташкилотларининг Миср Араб Республикасида сиёсий маҳбусларга азоб берилмоқда деган гапларини рад этди.

Вазир сиёсий сабабларга кўра ҳукм чиқарилган одамларнинг кўпчилиги зўрлик ёрдамида ҳукуматни ағдариб ташлашга ҳаракат қилаётган экстремист ислом гуруҳларининг аъзолари, шунингдек Форс кўрфазидаги танглик даврида Миср Араб Республикасида террорчилик тадбирларини амалга оширишга ҳаракат қилган ва Миср ҳудудида ушланган баъзи Араб мамлакатларининг фуқаролари эканлигини тушунтирди. Яқин Шарққа доир Мадриддаги халқаро сулҳ конференциясини танқид қилувчи варақаларни тарқатганлик учун қамоққа олинган 77 кишидан иборат гуруҳ ҳам сиёсий маҳбуслар тоифасига киради, деди вазир.

ҚОҲИРА. Ироқ режими яна бир миллиард доллар товон тўлашига тўғри келади, деб ёзади бугун «Ижибшин газетт» рўзномаси. Бу маблағ Бағдод Форс кўрфази ноҳиясида уруш бошлагани натижасида ишдан маҳрум бўлган хорижий ишчилар ва хизматчилар кўрган зарарни қоплашга сарфланади. Танглик даврида Ироқ ва Қувайтдан жами икки миллионга яқин одам чиқиб кетди, уларнинг кўпчилиги ишсиз қолди.

Ҳозирги вақтда Бағдод режими «жонли қалқон» сифатида ҳарбий ва стратегик иншоотларда ушлаб турган АҚШ ва Оврупо мамлакатлари фуқароларига товон тўлаш тўғрисидаги масала ҳам муҳокама қилинмоқда, деб ёзади «Ижибшин газетт». Рўзнома маълумотларига қараганда гаровга ушлаб турилган одамларнинг ҳар бирига Ироқнинг 15 минг доллар тўлаши тўғрисидаги таклиф қабул қилиниши эҳтимоли кўпроқ.

ИСЛОМОБОД. Покистоннинг жанубидаги Синд вилоятида оппозициядаги Покистон халқ партияси аъзолари ва тарафдорлари оммавий равишда қамоққа олинди. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари кеча 600 га яқин одамни ушладилар ва тергов қамоқхоналарига жўнатдилар. Марказий ҳукуматнинг сукут сақлаб розилик бериши билан ҳаракат қилаётган вилоят маъмурлари Покистон халқ партиясини қонунларини бузишда, тартибсизлик келтириб чиқаришда айбламоқдалар. «Ньюс» рўзномасининг бугун хабар қилишича, оппозициячи партиянинг кўпгина фаоллари яна қамоққа олиш бошланишидан хавфсираб яширин иш олиб боришга ўтдилар.

Покистон халқ партияси ҳамраиси Беназир Бхутто бу қатағонни қоралаб, қамоққа олишларни «инсон ҳуқуқларини ашаддий равишда бузиш» деб атади.

ДЕҲЛИ. Ҳиндистон ҳукумати ўтган кунлар давомида сўл касаба уюшмаларининг ташаббуси билан мамлакат раҳбариятининг иқтисодий йўлига қарши 29 ноябрь куни ўтказиш мўлжалланган умуммиллий норозилик иш ташлаш бўлмаслиги учун ҳаракат қилди. Иш ташлаш ташкилотчилари баёнотларидан маълум бўлишича, меҳнаткашлар энг аввало ҳукуматнинг давлат секторига қарашли зарар келтираётган корхоналарни беркитиш муддаосига қарши чиқмоқдалар, ишчилар манфаатлари ҳимоя қилинишига кафолат берилишини, иш ҳақи оширилишини талаб қилмоқдалар.

Касаба уюшмалари Ҳиндистон миллий конгресси, Ҳиндистон ишчилар касаба уюшмаси, бошқа бир қанча касаба уюшмаларининг бирлашмалари ҳозирги вазиятини ҳисобга олиб иш ташлашда қатнашишдан воз кечганликларини айтдилар.

Шунга қарамай бир қанча штатларда, аввало сўл кучлар таянчи ҳисобланган Ғарбий Бенгалияда иш ташлашга пухта тайёргарлик кўрилмоқда. Касаба уюшмалари маҳаллий раҳбарларининг гапларига қараганда улар ишчиларнинг намойишларига қўшни Бангладешдаги каби кенг тус бериш ниятидадирлар.

Илгари хабар қилинганидек, Бангладешда деярли 300 минг ишчи давлат секторидаги корхоналар хусусийлаштирилишига қарши норозилик билдириб, йўллар ва темир йўлларни тўсиб қўйдилар, бир қанча ноҳияларда темир йўл изларини олиб ташладилар. Жанубий Осиёдаги мазкур мамлакат иқтисодиётига бу норозилик катта зарар етказди.

(ТАСС).

Нишона

Юртимиз шоир ва шоираларга бой. Шарқона фалсафа ва бадиият бизнинг руҳимизга чуқур сингиб кетган, бизнинг халқимиз азалий сеҳрли дунёга — шеърият дунёсига ошуфта бўлиб, ҳайрат, нафосат тимсоли ва ушбу туйғуларни куйловчилар сифатида яшаб келишади.

Сиз мана шу суратдан боқиб турган қизни балки танирсиз, бу қизнинг исми Муборак, Қашқадарё вилоятининг Яккабоғ туманидаги Имом Ёқуб қишлоғида истиқомат қилади. Бу бардош, матонат ва сабру чидам соҳибаси ўзининг тўшакка михланиб қолганига қарамасдан сизни шеърий баҳсга — мушоирага чорлайди, ўзининг нафис қалбидай гўзал ва дардли шеърларини сизга тақдим этади.

Эшмўмин САФАР.

СЕН ЭРТАК АЙТАСАН

Сен эртак айтасан болаларингга,
Митти юракларни ҳайратлар ютар,
Йигирманчи аср қаҳрамонлари
Учар гиламларга мингашиб учар.

Сен эртак айтасан болаларингга —
Тоҳиру Зуҳролар муродга етар.
Қалбинг сандиғида тахланган дардлар
Сен айтган эртакка қўшилиб кетар.

Сен эртак айтасан болаларингга,
Кичигинг кулади қиқир-қиқирлаб,
Умрингнинг ярмини ўмариб кетар
Саноқсиз ташвишлар, икир-чикирлар.

Сен эртак айтасан болаларингга,
Кўзларинг йўлларга термулиб толган.
Ярадор қисматинг сен учун гўё
Энг буюк эртакка айланиб қолган.

Сен эртак айтасан болаларингга...
Бахтлидир ғамларин юта билганлар,
Бу дунёда яшаб ўтар шодумон,
Фақат ўз-ўзини алдай олганлар!

ИҚРОР

Ҳар кун эшигимни тортқилар сўроқ,
Ўйларим жонимдан тўйиб кетади.
Мен ўзни ҳур десам, сени гуноҳкор,
Ҳар икки дунёим куйиб кетади.

Тунларим тул қолар, кунларим сағир,
Дардларимни айтиб кесакка, тошга.
Яшайман, сен менга кўрганинг раво,
Мангу азобингни кўтариб бошга!

ОЙГА ИЛТИЖО

Лаҳзалар дор менга,
умримни
Ютмоқда бу ҳижрон —
ғамоғиз.
Гумонлар — кўксимга
ботган ўқ,
Сен ёлғиз, мен ёлғиз,
мен ёлғиз.
Ой мени яширгин
кўксингга.
Мана, боқ, Орол ҳам
яримдир,
Сен ярим, мен ярим,
дил ярим.
Ҳазонлар бағримга ёқар
ўт.
Сен ярим, мен ярим,
тун ярим.
Ой мени яширгин
кўксингга
Тонг узоқ, тош қотган
бошимга
Тош каби ёғилар
юлдузлар.
Ғамларга ғарқ бўлган
қалбимни
Овутмас энг ёруғ
кундузлар.
Ой мени яширгин
кўксингга.
Яшадим ишқсиздан ишқ
истаб,
Шу менинг энг буюк
гуноҳим.
Ишқ излаб оламда
сарсонман,
Дунёда сен ёлғиз
паноҳим,
Ой мени яширгин
кўксингга.

АЧИНМАСМАН

Сира тинмай замон
шиддати,
Тулпорини йўртиб ўтади.
Йиқилганни ҳассаси
билан,
Пайғамбар ҳам туртиб
ўтади.
Равон эмас ҳаёт
йўллари,
Толе ёрмиш
интилганларга
Раҳмим келмас,
ачинмасман ҳеч.
Аро йўлда
йиқилганларга.

* * *

Қорли тоғлар юксак,
юксак,
Имкон керак лочинга.
Парвоз учун тор
хонамас
Осмон керак лочинга.
Қара, шоир, давраларга
Сени излар кўзлар бор.
Қўшиғингни қалбга босиб,
Йиғлаб ўтган қизлар бор.
Токай ахир, бу адолат
Кўзларини ёшлайди.
Булбул қолиб бир
чеккада
Зоғлар қўшиқ бошлайди.
Куйла шоир, сўнгсиз
армон
Бағринг ёқиб кетмасин.
Қайтарилмас оташ
қўшиқ
Сувда оқиб кетмасин.
Қорли тоғлар юксак,
юксак,
Имкон керак лочинга.
Парвоз учун тор
хонамас,
Осмон керак лочинга...

Муборак МЎМИНОВА

Ок. чойнакка кўк қопқоқ

Букада бўлганмисиз? Қуйлюкда-чи?

Унда ҳали ўзбек тилига давлат мақоми берилмаган эди. Аммо гоҳ жамоат жойларида, гоҳи дўстлар даврасида, айрим пайтларда ҳатто матбуотда ҳам шундай қилиш вақти келганлиги ҳақидаги исёнкор суҳбатларнинг гувоҳи бўлиб турардик. Шу туфайли бўлса керак, дарё қаёққа оқаётганлигини дилдан ҳис қилган, «тишидан тирноғигача интернационал» руҳда тарбия топган оврупалик дўстларимиз баъзан кўзни чирт юмиб, ўзбекчаям гапирворишарди. Масалан, «Самарқанд» автобуслар шоҳбекатида онда-сонда шундай эълонлар қулоққа чалиниб қоларди:

— **Внимание пассажиров! Ташкент — Бука, через Карасу, Ташморе маршрути бўйича юрадиган автобус туртинчи плошадкадан жўниди!**

Орадан кўп ўтмади. Орзуйимиз ушалди. Аризани ўзбекча ёзиш ,йиғилишларда ўз тилимизда луқма ташлаш ҳуқуқи берилди бизга. Мағрурланиб кетдик. Тил ўрганиш учун уларга муддат ҳам белгиладик.

— Шарт шу, — дедик дангал, — саккиз йил ичида ўзбек тилида ҳеч бўлмаса боқча боласидек сўзлашадиган бўлинглар...

Хўш, жумҳуриятимизда яшовчи аҳоли давлат тилини қандай ўрганяпти? Бу ҳақда кўп баҳслар бўляпти. Лекин бугун қоғоз қоралашга туртки бўлган нарса бошқа.

Ҳеч Бўка ноҳиясида бўлганмисиз? Унда ноҳия алоқа бўлимининг тошсувоқ деворига ёпиштирилган ёзувга ҳам кўзингиз тушгандир.

«Мин Связи, УзССР, Букинский узел связи. Таш. обл».

Унинг остида эса қуйидаги жумлалар ҳам бор:

«Мин Связи. УзССР. Бука алоқа таъмноти».

Беихтиёр хаёлингиз узоқ-узоқларга кетиб қолади. Халқимиз орасидан шундай «нодир» истеъдодлар — ўта «моҳир» таржимонлар етишиб чиқаётганлигидан дилингизда «ифтихор» туйғуси уйғонади. Улар шу пайтгача қаерда эди, деб ажабланасиз.

Хаёл билан ичкарига кирасиз. (Бундай манзараларни Бўка, Ўрта Чирчиқ, Пискент ва бошқа кўплаб ноҳия алоқа бўлимларида ҳам учратиш мумкин). Яна ёзувларга кўзингиз тушади. Безовта бўласиз. Йўқ. Бирор жой излаб эмас. Ҳайронликдан. Чунки ўрисча ҳам, ўзбекча ҳам эмас, қандайдир қурама тилда ёзилган.

«Почта ва телеграф пул переводлари», «перевод сўммасининг ҳар бир тула ва тула бўлмаган сўми» каби жумлаларни ўқиб баттар «қувонасиз». Қонун шарофати билан тилимизга янги-янги, ажабтовур сўзлар кириб келаётганидан.

Албатта, бундай маълумотлар билан танишгач, қуйидаги маслаҳатларга ҳам бефарқ қараёлмайсиз:

«Қалкульяторлар, заргарлиқ буюмлари, транзистор ва приёмниқлар уралган ҳолда қабул қилинади». «Посилқанинг устки қатламлари мустаҳқам бўлиши керақ».

Шу каби ёзувларга кўзи тушган бошқа миллат вакиллари ўйлаши аниқ-да; ўрисча сўздаги «к»га дум қўйиб, «қ» қилсак бас, ўзбекча бўлаверар экан, деб. Олмалиқ шаҳрига кираверишдаги бир бекатга ёзиб қўйишибди: **«Дола ҳовли».** Хўш, қардошларимиз чаласаводларнинг бу кўрсатмасини қандай тушунаркин? «Доля» — яъни, ҳовлининг бир бўлаги экан-да, дебми? Бироз юргач, шоҳбекатдаги **«Автостанцияси Олмалиқ автостанцияси»** деган белгини кўргаигизда эса бу шаҳарда ҳам қонунни ҳаётга тадбиқ этишга иштиёқ «зўр» эканлигига яна бир бор амин бўласиз.

Шу пайтгача деярли ҳамма жойда ўрисча ёзилар эди. Сабаби Москов ранжимасин, дўстларимизга қулай бўлсин, дердик. Сирғалини Сергели қилдик. Ўрта Чирчиқ ноҳияси Средне Чирчикский район бўлди. Аммо ҳамма миллатлар тенг ҳуқуқли мамлакатда бирор мард Нижний Новгородни Қуйи Новшаҳар дея таклиф қилмабди-я!

Қўйлиқдан Инқилоб хиёбонига чиқадиган кўчанинг номи — Куйбишев. Унинг бирор жойига «Куйиб-пишиб кўчаси» дейилганини учратганмисиз? Ёки автобусдаги «Запасный выход» ўрнига адашиб «Апасный выход» дея ёзилганини-чи? Тасаввур қилинг. Бирор олий ўқув юрти ректори ўринбосарининг эшигига ёзиб қўйсак: «Пораректор». У ўз «миннатдорчилигини» қандай изҳор қиларкин?

...Шу хаёллар билан кетаётгандим. Автобус тўхтади. «Ие, етиб келибман шекилли» деган ўйда бекатга қарадим. У ерда эса «кўрга ҳасса қилиб» ёзиб қўйилган экан: «Куйлюк автостанцияси».

Тўхтамурод ҲАСАН БОЙ,
«Ёш ленинчи» мухбири.

КАПАЛАК

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

«ЯЛЛА» ЖАНУБИЙ КОРЕЯНИ МАФТУН ЭТМОҚЧИ...

Жанубий Кореядаги «Си-Эс-Ти» фирмасининг президенти Жо Кун Сонинг бунга ишончи комил. У Тошкентда бир неча марта бўлган ва «Ялла» вокал-чолғу дастасининг ашулаларини неча марталаб тинглаган, бу эса унда ўзининг миллийлиги билан катта таассурот қолдирган эди. Шу сабабли бизнесмен Ўзбекистондаги энг машҳур эстрада жамоасини ўз мамлакатига таклиф қилди.

Даста бадиий раҳбари, жумҳурият халқ артисти Фаррух Зокиров жўнаб кетиш олдидан ўз жамоаси 20 йиллик ижодий фаолияти давомида мамлакат бўйлаб неча марталаб сафар қилганини, ўнлаб мамлакатларда концертлар берганини, ҳозир эса биринчи марта Жанубий Кореяга жўнаб кетаётганини айтди.

Ранг-баранг олам

МАТЕМАТИКАСИЗ ЯШАБ БЎЛМАЙДИ

● АМРИҚОНИНГ Тузсон шаҳри мактабларидан бирида «Математикасиз кун» ўтказилди. Шу куни ўқувчи ва ўқитувчиларга санаш, соат, календардан фойдаланиш тақиқланди — хуллас, барча рақамлардан воз кечиш керак эди. Кун охирида мактабдаги, ҳатто бу фанга «тоқати йўқ» ўқувчилар ҳам математикасиз яшаб бўлмаслигини тан олишди.

ЁМҒИР ТОВУШИ ОСТИДАГИ УЙҚУ

● УЙҚУСИЗЛИК — ёмон касаллик-да! Бразилиялик Умберто Морету шу касалга мубтало бўлганди. Ман-ман деган врачлар, дори-дармонлар ёрдам бермади. Ўйлаб, ўйлаб, охири йўлини топди. Умберто уйининг томига ёмғир товушини эслатувчи мослама ўрнатди. Энди, у ўрнига ётиши билан тугмани босади, шу заҳотиёқ ёмғир товуши эшитилади ва Морету уйқуга кетади.

ВЕЛОСИПЕД ЎҒРИЛАРИ КЎПАЙМОҚДА

● КЕЙИНГИ вақтда Хитойда велосипед ўғирлаш энг кўп тарқалган жиноятлардан бирига айланди. «Шунинг учун бўлса керак, — деб ёзади «Бэйцзин жибао» рўзномаси, — Пекин полицияси ўтган ойда шаҳардаги барча велосипедларни рўйхатга олишга мажбур бўлди. Хитойдаги қонунларга кўра, велосипеднинг номери, эгасининг эса ҳайдовчилик гувоҳномаси бўлиши шарт. Рўйхатга олишдан кейин маълум бўлдики, шаҳарда 24 мингтадан ортиқ ўғирланган велосипед бор экан. 11 миллион аҳоли яшайдиган Пекинда 8 миллионта икки ғилдиракли машина бор, бу ерда у транспортнинг асосий тури ҳисобланади. Худди шунинг учун ҳам велосипедни ўғирлатиш хитойлик учун фожеа ҳисобланади. Кейинги пайтда матбуотда велосипед ўғирланишининг олдини олишга бағишланган кўп мақолалар эълон қилинди. Асосий эътибор — велосипед учун чиқарилаётган қулфлар сифатини яхшилаш ҳамда шаҳардаги пулли велосипед сақлаш жойларини кенгайтиришга қаратилди.

Раққоса ўйлари

Рақс... У шунчалик гўзал ва жозибалики, кўрган нигоҳлар яйрайди, қувнайди. Айниқса «Муножот», «Тановор»ларни томоша қилган киши кўнглида эзгу ҳис-туйғулар уйғонади. Баъзан эса санъаткор рақсни маромига етказиб ижро этса залдаги томошабинлар дилидан нималар кечмайди дейсиз.

Дил яйрар қалбда туйғу
Раққоса хиром этса.
Муҳаббат ҳиссин туйгум
Гар ишва-ла ром этса.
Бор меҳрим бахшидадир
Санъатин бир кон этса.
Майлига санам учун
Танамдан гар жон кетса.

Кўпинча эҳтиросли томошабинлар қалбидан кечувчи бу ўйларни раққосалар ҳис қилишади. Саҳна ортида ойнага қараб ўзларига оро бераётганда, ижро этиладиган рақсга мос либос кийиншаётганда ўз-ўзидан томошабин қандай кутиб оларкин деган хаёл кечиши шубҳасиз.

Бундай жараёнлар Гулнора Низомованинг ҳаётида кўп бўлган. Рақс санъатига болаликдан меҳр қўйган бу санъаткор асли онаси Раъно Низомова рақсларидан завқланарди. У 1979 йили хореография билим юртини тугатиб йўлланма билан «Баҳор» ансамблига келган эди. Шундан буён эса қанча рақс ижро этмади, қанча дилларга завқ улашмади. Нафақат жумҳуриятимиз саҳналарида балки хорижда гастролларда ҳам маҳорати олқишларга сазовор бўлди.

— Гулнора ижросида ҳам лирик, ҳам серҳаракат рақслар бирдек жозибали чиқади, — дейди ансамблнинг бош балетмейстери, Ўзбекистон халқ артисти, Мукаррама Турғунбоева номли мукофотнинг биринчи совриндори Маъмура Эргашева. — У ўз устида кўп ишлайди. Шу пайтга қадар бирон унвонга эга бўлмаганига ҳайронман.

Ансамбль иштирокчилари қатори Гулнора навбатдаги Термиз ҳамда Ливия гастролларига тараддуд кўрмоқда. Хаёлида эса навбатдаги томошабинлар кўригидан яхши ўтаманми, уларга шодлик бағишлай оламанми деган ўйлар. Эришаётган ютуқларининг боиси ҳам шу ўйлар уни тарк этмаётгани бўлса не ажаб.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ
(ЎзТАГ фотолавҳаси).

ХАНДАЛАР

ЖОННИНИНГ оиласи бошқа уйга кўчиб ўтди. Бола мактабга келиб, ўртоқларига мақтана кетди:

— Энди менинг ўз хонам бор. Синглимда ҳам алоҳида хона, маза бўлди. Фақат онамда алоҳида хона йўқ. У аввалгидек отам билан бир уйда ухлаяпти.

* * *

КЕЧКИ вақт ишдан келган оила бошлиғи рафиқасига гул совға қилди. Аёл бўлса хурсанд бўлиш ўрнига жаврай кетди:

— Бугун ахир байрам эмас, туғилган куним бўлса ўтиб кетган. Гулга пул сарф қилишнинг нима кераги бор эди?

— Нималар деяпсан? Қанақа пул? Гулни автобусда кимдир унутиб қолдирган экан.

* * *

— ДОКТОР, айтингчи, мен яна 50 йил яшашим мумкинми? — сўради бемор.

— Ёшингиз нечада?

— Қирқда.

— Чексангиз, ичсангиз керак. Аёлларга ҳам бефарқмасдирсиз?

— Йўғе, мен ҳеч қачон чекмаганман, ичкиликнинг мазасини ҳам билмайман. Аёлларга эса кўнглим бирдай.

— Шунақа экан, — беморнинг ғашини бўлди врач, — сизга яна 50 йил яшашнинг нима кераги бор?!

* * *

АЁЛ турмуш ўртоғига арз қила кетди:

— Хўп дўстларинг бор-да! Бундан кейин уларнинг бирортаси уйимизга қадам босмасин!

— Тинчликми ўзи?

— Улардан бири кумуш қошиқларимизни ўғирлаб кетибди.

— Қайсинисини?

— «Хилтон меҳмонхонаси» ёзуви борини.

БОЛАМ — МЕНИНГ ФАРЁДИМ

Бонг!

Ҳар тонг мен учун болаларни алдашдек кўнгилсиз ташвишдан бошланади. Улар Қарши шаҳар халқ таълими бўлимига қарашли 11-«Восход» болалар боғчасида тарбияланишади. Оёғим тортмасада, қизларимни алдаб-сулдаб йўлга тушаман. Боғча йўли қишлоқ кўчасидан ҳам хароб. Бу йўлни фельетон ёзиб ҳам («Йўллар ва йўлкаларда», «Қашқадарё ҳақиқати», 1991 йил 13 февраль сони) тузаттиролмадик. Бугунги кунда эса 6-митти ноҳияда бораётган қурилишлар йўлни бутунлай «шудгор»га айлантирди. Юк машиналари қатнови бир зум бўлсада тинмайди. 150 бола тарбияланаётган боғча бутқул чанг ичида, имкон борича камроқ чанг ютайлик, дея болаларни ажриқзор, янтоқзорлар оралаб олиб ўтаман. Ҳар қадамда култўда, турли чиқинди, ташландиқ уюмлар...

Фельетон босилганидан буён 8 ой вақт ўтди. Қарши шаҳар Кенгаши ижроқўми эса на рўзнома чиқишига муносабат билдирди ва на кўрсатилган нуқсонларни бартараф этиш юзасидан амалий тадбир белгилади.

Ёғингарчилик бошланса, боғчани бу бахтиқаро «йўл» сабаб ёпиб қўйишга тўғри келади. Аммо ота-оналар кўнишармикан? Оналар уйда ўтирса ҳам бўладиган дориламон замон келишига ҳали анча эрта.

Кимга қандай билмадиму, лекин 150 кичкинтой шу кунни байрам қилиши аниқ. Чунки улар боғчани ёқтирмайдилар. Кечки пайт боғча йўлагида нималардандир фиғони фалакка чиқиб бораётган она, отани учратаман:

— Кичик гуруҳ тарбиячилари бўлимидан безиб келаяпман. Болалар қаровсиз ўтиришибди. Бола иштонини ҳўл қилиб қанча пайт ўтирганини билмайман. Шамоллаб қолса, азобини биз тортамиз. Билмасдан кўзларига қалам-палам суқиб олишса-чи?

Қизимга баъзан нималарнидир ўргатмоқчи, шеър ёд олдирмоқчи бўламан. У мен билан уч-тўрт марта ҳафсала қилиб мисраларни такрорлайди-да охири қатъий қилиб:

— Калламга кирмайди, — дейди.

— Агар истасанг, албатта ўрганиб оласан, нега энди каллангга кирмас экан?

— Чунки каллам ишламайди. Ишламайди... ишламайди...

Олдинига бола ўзича ўйин қилаяпти, деб ўйловдим. Йўқ, гап бошқа ёқда экан. Бир куни ишдан келсам, катта қизим кун ёш ботмасданоқ ухлаб қолган, иситмаси бор. Онаси эса жиғибийрон.

— Болаларни олиб қайтгани борсам, Гулиснинг боғча опаси ёнига чақирди. Уни ўртоқлари олдида изза қилиб, билмасвойга чиқарди. Қанча тиришмасин, ишламасин унга бирор нима ўргатолмаётган эмиш. Расм дафтарини кўрсатди. Умуман фантазияси йўқ, дейди. Бугун ҳам ўйнагани ўртоқлари билан ташқарига олиб чиқмасдан, болалардан айириб, бир ўзини «санашни ўрган», дея қолдирибди. Якка қолган беш ёшар болага санашни ким ўргатади? Ўзи ҳам бирга қолганида бошқа гап эди. Опалари бундай қилганини кўриб, ўртоқлари ҳам уни ўйинларига қўшишмайди. Бола жуда якка-ланиб қолган. Ўзига ишонмайди. Уйгача йиғлаб келди.

Дарду дунём қоронғи бўлиб, эртасигаёқ боғчага чопаман. Боғча опа ёшгина қиз.

— Синглим, сиз болани математик ёки рассом қилиб етиштиришингиз шарт эмас. Лекин ҳозир тутаётган йўлингиз билан болани бир умрга руҳан мажруҳ қилиб қўйишингиз мумкин. Бу аҳволда у нафақат билимдон, балки оддий уй бекаси ҳам бўлолмайди.

Қизларим эрта-индин мактабга боришади. Боғчага қатнамайдиган дугоналарининг сочларидаги жамалакларни кўриб, бошлари қиртишланган юришларидан хархаша қилишгани қилишган. Сочларни эса ўстиришнинг сира иложи йўқ. Чунки, бироз ўсса, айтишга ҳам уялади киши, уларни бит босади. Мана менинг болаларим боғчадан кўрадиган кароматі Сариқ, салмонеллёз, овқатдан заҳарланиш, битлаш, руҳий мажруҳлик! Боз устига ҳар бир ота-она боғчага болаларини жойлаштириш учун ўлиб-тирилиб чопади. Бу йўлда тиз чўкишдан, ўзини паст олишдан ҳам қайтмайди. Иложини топса, пора таклиф қилиб кўради. Буларнинг ҳаммаси жигарғўшаларининг, ўзини унсиз фарёдига айланишини эса ўйламайди ҳам. Бунга қачонгача чидаймиз? Болаларимиз чанг ичида, минг хил касалликлар оғушида, энг оддий шароитлардан ҳам маҳрум ўсади. Минг орзу-умид билан фарзанд ўстираётган ота-она, мустақиллик сари эндигина илк одимларини ташлаётган Ўзбекистон наҳотки шундай кишиларни кутаётган бўлса? Ахир у яхши, малакали мутахассисларга, билимли, ҳар жиҳатдан етук кишиларга қанчалар муҳтож-ку!

Яна ҳар тонг қизларимни йиғлатиб боғчага етаклайман...

Олим ТОШЕВ,
Қашқадарё вилояти.

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Таҳрир ҳайъати: М. АБДУСАМАТОВА, А. АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), К. ЖУМАНИЕЗОВ, А. ОРЗИМАТОВ, З. ОРТИҚХЎЖАЕВ, К. РАҲИМОВ, З. РИХСИЕВ (масъул котиб), С. РУСТАМОВ, Қ. ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчи· Ўзбекистон ЁИ Марказий Қўмитаси
(УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК СМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; иқтисодиёт ва экология — 32-58-47; фан ва халқ таълими — 32-58-48; тарих ва маданий мерос — 32-58-47; спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ахлоқ ва ахборот — 32-57-52; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Индекс: 64607.
380,000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва тақриз этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Чоп этиш вақти соат 20.00 га белгиланган. Чоп этиш учун соат 20.00 да имзо чекилди. Буюртма № 6288. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12